

БЕЛАРУСКІ ЭКСПАРТ

П. НЕСКАРОМНЫ,
упаўноважаны Міністэрства знешняга гандлю СССР пры
Савеце Міністраў БССР

50 год назад Ул. І. Ленін падпісаў Дэкрэт Савета Народных Камісараў аб устаўленні ў нашай краіне дзяржаўнай манополі знешняга гандлю. Гэты дакумент лёг у аснову новых прынцыпаў знешнеэканамічных сувязей краіны.

Савецкі знешні гандаль не толькі ўмацаваў знешнепалітычны пазіцыі СССР, але і павысіў эканамічную ролю сусветнай сацыялістычнай сістэмы. Умацавалася супрацоўніцтва з маладымі дзяржавамі, якія змагаюцца за сваю эканамічную незалежнасць, пашырыліся дзелавыя кантакты з капіталістычнымі краінамі.

Асабліва хуткімі тэмпамі развіваецца знешні гандаль Савецкага Саюза ў пасляваенны перыяд. Цяпер Савецкі Саюз з'яўляецца адной з вядучых гандлёвых дзяржаў свету, ажыццяўляе тавараабмен амаль са 100 краінамі. Гэтым садзейнічае не толькі эканамічны патэнцыял нашай краіны, але і карэнныя змены ў міжнароднай абстаноўцы: утварэнне сусветнага сацыялістычнага рынку, распад каланіяльнай сістэмы імперыялізму і выхад у выніку гэтага многіх краін Азіі і Афрыкі на міжнародную арэну.

Развіццё знешнеэканамічных сувязей Савецкага Саюза на аснове прынцыпаў манополі знешняга гандлю не выключася, а наадварот, прадагульняе актыўны ўдзел у гэтых сувязях усіх саюзных рэспублік. З гэтага пункту гледжання цікава прасачыць за развіццём знешнегандлёвых сувязей Беларусі.

Таможныя звесткі дарэвалюцыйных часоў указваюць на крайнюю абмежаванасць асартыменту тавараў, якія тады вывозіліся з Беларусі. Адаін толькі пералік вывозімых за граніцу тавараў выклікае боль за мінулае нашай рэспублікі. У гэтым пераліку найбольш часта сустракаюцца круглы лес, смала, дзёгаць, лён, пянька, конскі волак, шчачіна, свечкі, войлак, рагожныя мяшкі, вяроўкі, радзей — мёд, каналінае масла, грубае сукно і г. д. Завозіліся нават такія рэчы, як цвікі і гузікі. Характар экспарту і імарту дарэвалюцыйнай Беларусі адлюстроўваў уобшча структуру гаспадаркі, яе адсталасць.

Цяпер многія нашы вырабы нароўні з іншымі спадчынамі на знешнім рынку з лепшымі сусветнымі ўзорамі.

Прадпрыемствы і арганізацыі Беларускай ССР падтрымліваюць гандлёвыя кантакты з фірмамі 80 краін усіх куткоў зямнога шара. З выпускам прадукцыі для замежнага пакупніка звязаны амаль усе вядучыя прадпрыемствы рэспублікі.

Аб колькасным росце знешнегандлёвага абароту рэспублікі сведчыць той факт, што толькі за апошнія 10 год пастаўкі беларускіх вырабаў за граніцу павялічыліся ў 3,8 раза. Многія су-

часныя беларускія машыны, абсталяванне, прыборы, як і некаторыя традыцыйныя тавары беларускага экспарту, занялі трывалае становішча ў саюзнай экспартнай наменклатуры. Штогод узрастае ўдзельная вага рэспублікі ў знешнегандлёвым абароце краіны ў цэлым.

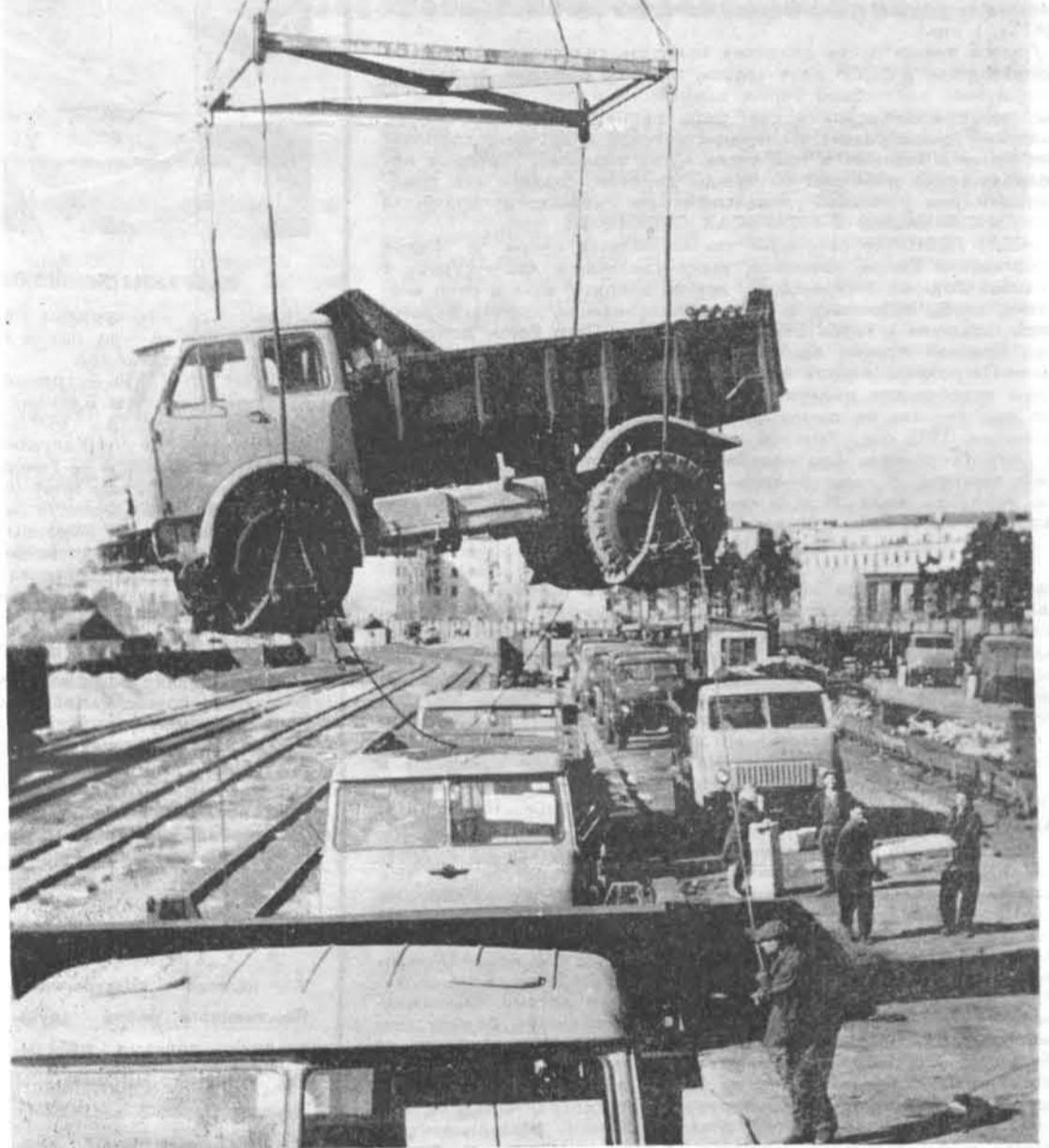
Характэрнай асаблівасцю структуры беларускага экспарту з'яўляецца вельмі высокая ўдзельная вага ў ім машын і абсталявання. У 1967 годзе на долю машын і абсталявання, як найбольш эфектыўнай прадукцыі для продажу на знешні рынак, прыпадала больш 65 працэнтаў усяго экспарту Беларусі. Гэты паказчык значна вышэйшы, чым у такіх прамыслова развітых краінах Захаду, як Італія, ФРГ, ЗША, Англія. Ці не з'яўляецца гэта яшчэ адным з красамоўных сцвярдзенняў тых сапраўды грандыёзных пераўтварэнняў, якія адбыліся ў эканоміцы Беларусі за гады Савецкай улады.

Знамянальна, што месцапалажэнне пастаўшчыкоў экспартнай прадукцыі не абмяжоўваецца толькі буйнымі гарадамі або асобнымі раёнамі засяроджання. Рацыянальна пабудаваная вытворчая спецыялізацыя і каапераванне, найбольш мэтазгоднае фарміраванне гаспадарчага комплексу рэспублікі дазваляюць прыцягнуць да экспартных паставак амаль усе раёны Беларусі. Ад Гродна, Ваўкавыска і Брэста на захадзе да Крычава і Оршы на ўсходзе, ад Полацка на поўначы да Мазыра і Пінска на поўдні — такія геаграфічныя граніцы сённяшняй беларускай экспартнай вытворчасці.

Як вядома, да 1970 года валавая прадукцыя машынабудавальнай і апрацоўчай прамысловасці БССР узрасла ў цэлым у 1,7—1,8 раза ў параўнанні з 1965 годам, што яшчэ больш пашырыць экспартныя магчымасці рэспублікі за кошт апрацоўвання ў развіцці вывазу за граніцу розных машын, абсталявання і гатовых вырабаў.

Прадаючы за граніцу свае машыны і абсталяванне, Беларусь адначасова набывае для сваіх народна-гаспадарчых патрэб рознае імпортнае абсталяванне, у асноўным комплекснае абсталяванне для такіх галін прамысловасці, як хімічная, цэлюлозна-папяровая, харчовая, тэкстыльная, мяса-малочная і іншыя. Толькі за апошнія 5 год на базе і з выкарыстаннем імпортнага комплекснага абсталявання ў рэспубліцы пабудаваны 2 цукровыя заводы, 4 заводы масла і сукна малака, 6 гароднінна-кансервавых заводаў, завод піва і безалкагольных напіткаў. Рад прадпрыемстваў розных галін прамысловасці, якія атрымліваюць абсталяванне з-за граніцы, знаходзіцца ў стадыі будаўніцтва.

МІНСКІ АўТАМАБІЛЬНЫ ЗАВОД.
АДГРУЗКА МАШЫН НА ЭКСПАРТ.

Рэспубліка набывае і вывозіць не толькі машыны і абсталяванне. Больш 19 працэнтаў экспарту прыпадае на паліва, электраэнергію і розную сыравіну. Выяўлена ў нетрах Беларусі буйных прамысловых запасаў раду карысных выкапняў і развіццё вытворчасці прадукцыі хімічнай прамысловасці выклікалі ў апошні час з'яўленне ў экспарце рэспублікі такіх тавараў, як нафта і нафтапрадукты, калійныя ўгнаенні, серная кіслата, лакафарбавыя вырабы і іншыя хімічныя прадукты. Па-ранейшаму захоўваюць сваё месца ў экспарце рэспублікі сыравінныя тавары і вырабы з іх, якія прыносяць дзяржаве пры таваразвароце максімальны прыбытак. Гэта, у асноўным, піламатэрыялы і цэлюлозна-папяровыя вырабы, тэкстыльная сыравіна і іншыя. У сваю чаргу рэспубліка завозіць сыравіну для прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці (шэрсць, скурсыравіна, тытунь), сыравіну для вытворчасці харчовых і іншых тавараў, якія ў агульным імпарце складаюць амаль 25 працэнтаў. Буйнымі артыкуламі імарту рэспублікі з'яўляюцца таксама харчовыя тавары (цукар-сырэц, свежыя і сухія фрукты, свежая і кансервавана гародніна, цытрусавыя, кава, чай, зіны і іншыя) і прамысловыя

тавары шырокага ўжытку (абутак, вопратка, тканіны, мэбля, тавары культурна-бытавога прызначэння).

Па свайму геаграфічнаму напрамку асноўнае месца ў знешнегандлёвым звароце рэспублікі, як і ў цэлым Савецкага Саюза, належыць сацыялістычным краінам і перш за ўсё краінам — удзельніцам Савета Эканамічнай Узаемадапамогі. Доўгатаэрміновыя гандлёвыя пагадненні, распрацаваныя і падпісаныя ў выніку каардынацыі народнагаспадарчых планаў гэтых краін, адлюстроўваюць не толькі вынікі ўзгаднення ўзаемавыгадных паставак важнейшых тавараў, але і вынікі эканамічна абаснаванай, эфектыўнай і ўстойлівай спецыялізацыі і кааперавання вытворчасці краін — членаў СЭУ. Няспынны ўздым эканомікі сацыялістычных краін адкрывае ўсё новыя і новыя галіны супрацоўніцтва паміж імі.

Амаль у 50 краін, якія развіваюцца, адгружаецца прадукцыя беларускіх прадпрыемстваў. Наша абсталяванне ўстаўляецца на прамысловых, транспартных, сельскагаспадарчых аб'ектах у краінах Афрыкі і Азіі. Ідучы насустрач пажаданням гэтых краін, мы купляем у іх ва ўсё большай колькасці тавары іх звычайнага экспарту, у якіх мы адчува-

ем патрэбу, а таксама прадукцыю нацыянальнай прамысловасці, у тым ліку той, што ствараецца пры тэхнічным садзейнічання Савецкага Саюза.

Беларуская ССР сумесна з Савецкім Саюзам і іншымі сацыялістычнымі краінамі на ўсіх міжнародных эканамічных канферэнцыях адстойвае патрабаванне павялічыць праваў краін, якія развіваюцца, свабодна распараджацца сваімі нацыянальнымі рэсурсамі ў інтарэсах эканамічнага росту і сацыяльнага прагрэсу, выступае за ліквідацыю прывілей імперыялістычных дзяржаў у гэтых краінах, якія падрываюць іх і без таго слабую эканоміку.

Прадпрыемствы Беларускай ССР экспартуюць сваю прадукцыю таксама ў многія прамыслова развітыя капіталістычныя краіны ў абмен на неабходныя нам вырабы для развіцця найбольш прагрэсіўных галін прамысловасці і некаторыя тавары спажывання. Трэба адзначыць, што ўзаемны таваразварот паміж ССР і заходнімі краінамі ў другім дзесяцігоддзі пасля другой сусветнай вайны значна ўзрос.

Дзякуючы паспяховаму ажыццяўленню народнагаспадарчых планаў, Беларускай ССР, яе гаспадарчыя органы і прадпрыемствы будуць і надалей павялічваць свой удзел у знешнім гандлі.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

50 лет назад В. И. Ленин подписал Декрет Совета Народных Комиссаров об установлении в нашей стране государственной монополии внешней торговли. Теперь СССР осуществляет торговые контакты почти со 100 странами. Активное участие в этих связях принимает и наша республика, которая торгует с 80 странами мира. Экспорт БССР за 50 лет существования Советской власти значительно изменился не только количественно, но и качественно. Если до революции Белоруссия вывозила за границу в основном сырье: лес, смолу, пеньку и т. п., то теперь в экспорте республики преобладают машины и оборудование. Знаменательно и то, что открытие в последнее время в недрах белорусской земли полезных ископаемых и развитие химической промышленности сделали возможным появление в экспорте БССР таких товаров, как нефть, калийные удобрения, серная кислота и другие химические продукты («БЕЛАРУСКИ ЭКСПАРТ», 1 стр.).

Долгое время после создания колхозов сельскохозяйственное производство в СССР развивалось, главным образом, экстенсивным путем: рост сбора зерна, важнейшей и решающей культуры, шел прежде всего за счет расширения посевных площадей. Быстрые темпы развития социалистической индустрии, достижения науки и техники, в том числе и тех отраслей, которые непосредственно работают на нужды деревни, создали все предпосылки для успешной интенсификации сельского хозяйства («ИНТЕНСИФІКАЦЫЯ Ў ІНТАРЭСАХ СЯЛЯН», 2-3 стр.).

«СЫН ЛЕСНІКА» (4 стр.) — так называется очерк о Петре Георгиевиче Реере, человеке, тесно связавшем свою судьбу с судьбой Родины. В семнадцать лет он впервые взял в руки винтовку, чтобы сражаться с оккупантами: немцы, сорвав переговоры, хлынули в глубь Белоруссии. Затем Петр Реер, доброволец Красной Армии, защищал колыбель Октябрьской революции — Петроград; вместе с легендарным красным командиром Гаем освобождал родную Белоруссию от пилсудчиков. И все же сын лесника не думал тогда, что станет профессиональным военным. В 1925 год. Красной Армии нужны офицерские кадры, и Петр Георгиевич без колебаний выбирает нелегкую профессию танкиста. В годы Великой Отечественной войны он снова на переднем крае. И хотя сам Петр Георгиевич не любит говорить о себе, ордена и медали, которыми Родина отметила его заслуги, рассказывают о славной судьбе этого человека.

Жизнь и творчество известной польской писательницы Элизы Ожешко тесно связаны с Гродно. Жители одного из старейших белорусских городов свято хранят память о своей землячке: центральная улица Гродно названа ее именем. Это неширокая, но удивительно чистая и аккуратная улица. По обе ее стороны гостеприимно распахнули двери многочисленные магазины: «Алеся», «Огонек», «Игрушки» и другие. Здесь же расположен Государственный гродненский педагогический институт имени Янки Купалы, из стен которого только в этом году выйдет свыше 500 специалистов. На этой же улице находится и областной исполнительный комитет. Об улице имени Элизы Ожешко, о жизни Гродно рассказывается в статье «НА ВУЛІЦЫ АЖЭШКІ ВЯСНА» (4-5 стр.).

Когда Михаил Хомич принял решение вернуться на Родину, некоторые «доброжелатели» в Англии предостерегали его: «Не езжай. Как только прибудешь в Брест, тебя тут же на перроне схватят и отправят в Сибирь, а то и просто расстреляют на месте». Но вот поезд пересекает советско-польскую границу. Хомича встретил представитель «Интуриста». Он помог Михаилу устроиться, взять билет до его родной деревни Аношки. Радостной была встреча Хомича с женой и детьми. Односельчане приглашали его в гости, угощали любимыми белорусскими блюдами, рассказывали о том, чего достигли, о планах на будущее. Местный колхоз «Новая жизнь» только от львоводства получил в прошлом году 166 тысяч рублей. В хозяйстве широко используется разнообразная сельскохозяйственная техника. О своих впечатлениях Михаил Хомич рассказывает в статье «ПАД РОДНЫМ ДАХАМ» (5 стр.).

Автор статьи «ТАК ЗАГАДАЛІ ГАСПАДАРЫ» (7 стр.) главный редактор радиостанции «Савецкая Беларусь» А. Стук раскрывает лицо продажных писак из радиостанции «Свобода». В годы Великой Отечественной войны, когда наш народ сражался за свою свободу и независимость, «приятели» вроде Станислава Станкевича, Григория Казака и некоторых других сотрудничали с гитлеровскими оккупантами, писали хвалебные гимны «храбрым солдатам рейха». Теперь они служат новым хозяевам.

ЛАЎРЭАТЫ ЛЕНІНСКІХ ПРЭМІЯ

Камітат па міжнародных Ленінскіх прэміях «За ўмацаванне міру паміж народамі» прысудзіў прэміі за 1967 год

НГУЕН ТХІ ДЗІНЬ — грамадскай і палітычнай дзеячцы (Паўднёвы В'етнам);
ХОРХЕ САЛАМЕА БОРДА — пісьменніку, грамадскаму дзеячу (Калумбія);
РАМЭШУ ЧАНДРА — Генеральному сакратару Сусветнага Савета Міру (Індыя);
ЖАНУ ЭФЕЛЮ (Франсуа Лежэну) — мастаку, грамадскаму дзеячу (Францыя);
ЭНДРЭ ШЫКУ — вучонаму, грамадскаму дзеячу (Венгерская Народная Рэспубліка);
ІОРЫСУ ІВЕНСУ — кінарэжысёру, грамадскаму дзеячу (Нідэрланды).

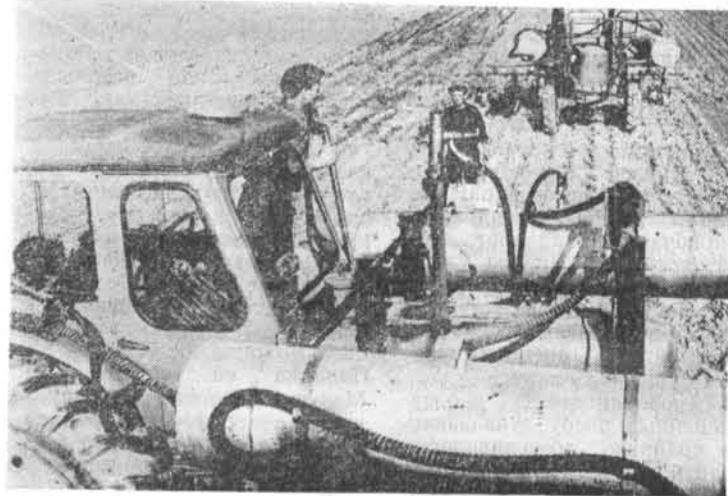
ТРЫ ТЫСЯЧЫ НАВАСЕЛЛЯЎ

Два пачынаючыя дамы на 150 кватэр пабудаваны ў новым магілёўскім мікрараёне Мір. Каля 300 сем'яў ужо ўсяліліся ў добраўпарадкаваныя дамы ў пасёлку будаўнікоў і эксплуатацыйнікаў гіганта хіміі — камбіната сінтэтычных валокнаў. Гэта пасёлак з'явіўся ўсяго два гады назад, але стаў ужо самым прыгожым мікрараёнам абласнога цэнтра.

У калгасе «Кастрычнік»

Камянецкага раёна ідуць вясеннія палывыя работы. НА ЗДЫМКУ: механізатары калгаса Павел БРЫШЧУК і Уладзімір АНДРЭЮК уносяць аміячную ваду пад кукурузу.

Фота В. ГЕРМАНА.

Плённа працуюць канструкторы СКБ заводу «Гомсельмаш». За апошнія гады імі створаны рад машын, якія добра зарэкамендавалі сябе не толькі ў нашай краіне, але і на міжнародным рынку. У 1966 годзе на Міжнароднай выстаўцы ў Маскве залатымі медалямі адзначаны сіласаўборачны камбайн «КС-2,6» і трактарны самазвальны прычэп «2ПТС-4». Другі залаты медаль гомельскаму камбайну быў прысуджаны на Міжнародным кірмашы ў Лейпцыгу.

Цяпер прайшоў выпрабаванні і рэкамендаваны да серыйнага вытворчасці новага сіласаўборачнага камбайн «Віхар». НА ЗДЫМКУ: інжынер-канструктор Д. МІНАЕВА і вядучы канструктор Л. ЗІНГЕР за падрыхтоўчай разлікаў вузлоў новага камбайна.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

У рыштваннях вуліцы імя Гагарына, Пушкінская, імя Грышына, Чалюскінцаў, Аршанская шаша і іншыя. Адзінаццаць садоў-ясляў атрымаюць самыя маленькія магіляўчане. Выдзелены сродкі на ўзвядзенне трох тыпавых сярэдніх школ. Пачалася кладка сцен палаца спорту. Узводзяцца прасторныя карпусы для педагогічнага і машынабудаўнічага інстытута. Завяршаецца ўзвядзенне будынкаў тэхнікума хімікаў і двух прафесійна-тэхнічных вучылішчаў, шырокафармацыйнага кінатэатра на 850 месцаў. Магілёўскія будаўнікі абяцаюць увесці ў эксплуатацыю сёлета больш як тры тысячы кватэр.

«МЕХАНІК РЫБАЧУК» У РОДНЫМ ПОРЦЕ

Імя Мікалая Мікітавіча Рыбачука, старшага электрамеханіка цеплахода «Туркестан», цяпер стала сімвалам бескарыслівай дружбы і дапамогі савецкіх людзей народу герайчнага В'етнама. У час пірацкага налёту амерыканскіх ваенных самалётаў на Хайфон далёкаўсходні марак загінуў на працоўным пасту, выконваючы свой інтэрнацыянальны абавязак.

Цяпер імя яго — на борце цеплахода «Механік Рыбачук» названа новае судна Далёкаўсходняга параводства, якое ўпершыню кінута якор ва Уладзівастоку. Цеплаход прайшоў шлях у 16 тысяч міль ад Балтыкі да берагоў Ціхага акіяна, пабыўаў на Кубе і ў Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспубліцы. Першымі гасцямі судна былі родныя Мікалая Мікітавіча. Марак цеплахода ўручылі ім падарункі польскіх суднабудаўнікоў, якія стварылі выдатны карабель.

ІНТЕНСИФІКАЦЫЯ Ў ІНТАРЭСАХ СЯЛЯН

Слова «інтэнсіфікацыя» стала звычайным у калгаснай вёсцы. Яго сэнс разумеюць кожны савецкі хлебароб.

Больш таго, пагаварыце з радавым калгаснікам Кубані або Украіны, Омскай ці Чэлябінскай абласцей, непазрэлым вытворцам сельскагаспадарчай прадукцыі, і вы зразумеете, што ён расшчыта прыхільнік інтэнсіфікацыі калгаснай вытворчасці.

Атрымаць з кожнага гектара зямлі максімум прадукцыі. І прытым пры любых метэаралагічных умовах, дабіцца высокай прадукцыйнасці грамадскай жывёлагадоўлі

і, перш за ўсё, высокіх надояў малака. Гэты перакладзены на звычайную, агульнаўжываемую мову лозунгі інтэнсіфікацыі сельскагаспадарчай вытворчасці можна бачыць і чуць у любым калгасе.

Што ж уяўляе інтэнсіфікацыя земляробства ў эканамічным аспекце?

Гэта, перш за ўсё, дадатковы ўкладанні працы і сродкаў на адным і тым жа зямельным участку. Пры гэтым укладанні працы могуць быць кароткатэрміновымі, звязанымі са звычайнай або сезоннай тэхналогіяй сель-

скагаспадарчай вытворчасці, а таксама больш доўгатэрміновымі: сяўба шматгадовых траў, шматгадовыя насаджэнні, рэгулярнае ўнясенне ўгнаенняў, рост маштабаў механізацыі і электрыфікацыі, стварэнне арашальных збудаванняў, асушальных каналаў.

У рэшце рэшт усё гэта накіравана на павышэнне ўраджлівасці, павелічэнне рэальных збораў прадукцыі з кожнага гектара.

Прыкладзём канкрэтны прыклад інтэнсіфікацыі. Калгас «Рассвет» Магілёўскай вобласці Беларусі шырока вядомы ў Краіне Саветаў. І перш за ўсё тым, што там створана буйная, высокаразвітая, інтэнсіўная вытворчасць у земляробстве і жывёлагадоўлі. Імяна гэта і вызначыла поспехі калектыўнай гаспадаркі. У 1966 годзе беларускі калгас, размешчаны ў краі, які раней быў краем балот, па ўзроўню вытворчасці апрадзіў усіх суседзяў. Пачынаючы з 1954 года вытворчасць прадукцыі штогод павялічвалася на 17 працэнтаў. Вынік: за 12 год прадукцыя калгаса ўзрасла ў тры разы.

а даходы з 2 мільёнаў узяліся да 6 з лішнім мільёнаў рублёў.

Інтэнсіфікацыя вытворчасці знайшла тут сваё адлюстраванне ў рэзкім зніжэнні выдаткаў на вытворчасць асобных відаў прадукцыі. Калі ў 1954 годзе сабекошт аднаго цэнтнера збожжа склаўся ў калгасе «Рассвет» 11,6 рубля, то ў 1966 годзе толькі 4,2 рубля, адпаведна гародніны — 3,8 і 2,14, малака — 23,1 і 20.

Трэба сказаць, што доўгі час пасля стварэння калгасаў сельскагаспадарчая вытворчасць у СССР развівалася, галоўным чынам, экстенсіўным шляхам. Рост збору збожжа, важнейшай і рашаючай культуры, ішоў перш за ўсё за кошт велзарнага пашырэння пасяўных плошчаў. Толькі з 1940 па 1966 год пасяўныя плошчы ў краіне павялічыліся на 56 мільёнаў гектараў (сюды ўключаецца і асваенне цалінных земляў у Казахстане, Сібіры, Прыураллі).

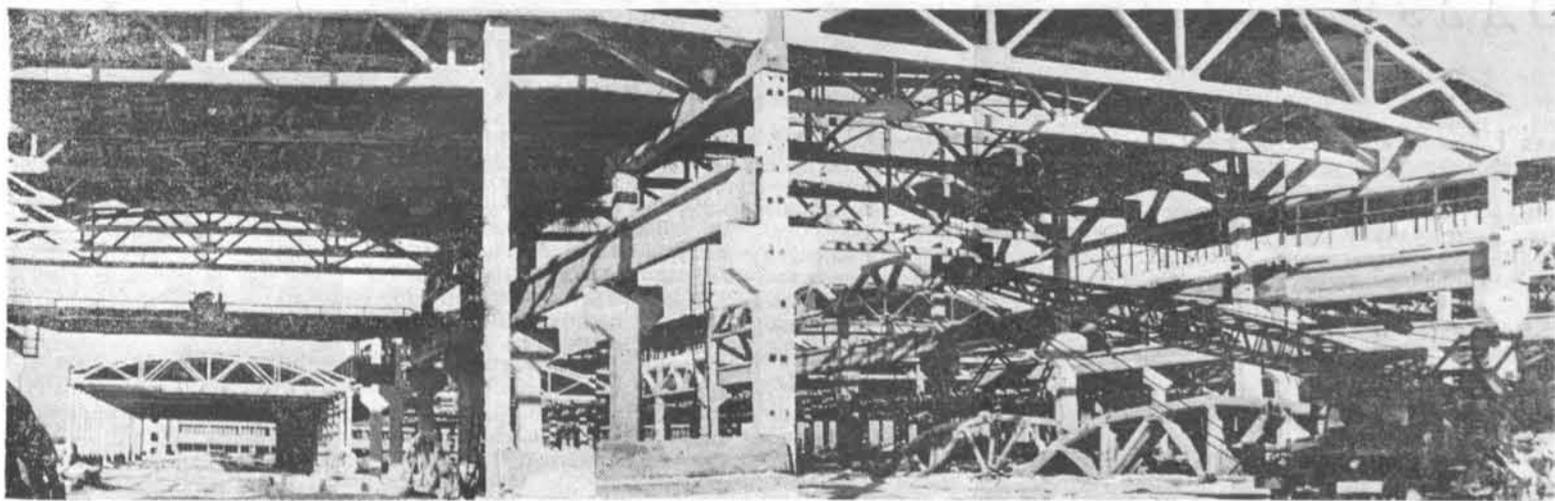
Інтэнсіфікацыя сельскагаспадарчай вытворчасці ў СССР у сучасных умовах у

связі з навукова-тэхнічным прагрэсам развіваецца найбольш паспяхова. Хуткія тэмпы развіцця сацыялістычнай індустрыі, поспехі навукі і тэхнікі, у тым ліку і тых галін, якія непасрэдна працуюць на патрэбы вёскі, культурна-тэхнічны рост савецкага сялянства стварылі ўсе прадпосылкі для паспяховага інтэнсіфікацыі.

Няспынна ўзрастаюць энергетычныя магутнасці сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. Да пачатку 1967 года яны складалі звыш 250 мільёнаў конскіх сіл. Гэта значыць, што цяпер на кожнага работніка калгасна-саўгаснай вытворчасці прыпадае звыш 8 конскіх сіл, а на 100 гектараў пасяўной плошчы — 108 конскіх сіл.

З кожным годам павялічваецца вытворчасць мінеральных ўгнаенняў і іншых хімічных сродкаў для сельскай гаспадаркі. У 1968 годзе калгасы і саўгасы атрымалі 30,5 мільёна тон стандартных тукаў, што амаль у дзесяць разоў больш, чым у 1940 годзе.

Усё гэта бяспрэчна павялічвае ўраджлівасць глебы.

Расце, пашырае свае межы Беларускі шынны камбінат, які ўзводзіцца ў Бабруйску.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд будаўніцтва блока механічнай вытворчасці.

Фота Н. Жалудовіча.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

ШЛЯХ У ГЕРОІ

Яе бабуля была батрачкай, маці гнула спіну на багачаў. Калі Марыя падрасла, яе таксама выправілі на заробаткі. Ледзь сонца ўзыйдзе, дзяўчынка бяжыць скаціну даглядаць, сьнеданне гаспадарам гатаваць.

Але, на Марыячына шчасце, часы ўжо былі не тыя. Праз які год скончыліся яе пакуты. Адбылася рэвалюцыя. Бацькам далі зямлю, Марыя вярнулася дамоў. Неяк працывілася яна ў газетах, што прамысловасці Мінска патрэбны рабочыя. У той час пачыналася вялікае будаўніцтва. Вось і паехала дзяўчына ў сталіцу. Уладкавалася на кандытарскую фабрыку «Камунарка». Цуцкеркі варыліся тады яшчэ ў старым, закураным памяшканні. А ў другой частцы горада будаваліся новыя карпусы прадпрыемства. Каб хутчэй узвесці іх, работніцы пасля змены ішлі на будаўнічую пляцоўку, дапамагалі цеслярам, мулярам. Марыя Раманаўна і зараз яшчэ можа пазнаць тыя месцы, дзе сама клала цэглу.

Папрацавала Марыя на фабрыцы гады два. Старанная ды спрытная была яна. Заўсёды на людзях, вясёлая, імклівая. Хутка атрымала званне ўдарицы. Напярэдадні вайны стала М. Іваноў-

ская членам Камуністычнай партыі.

І раптам усё абарвалася. Муж пайшоў на вайну, родную зямлю таптаў вораг. Для Іваноўскай насталі дні, поўныя трывог і небяспекі. Сувязная партызанскага злучэння — гэта значыць, што ў лобны час да цябе могуць пастукаць таварышы, ты павінна схаваш іх, дапамагчы здабыць неабходныя звесткі, дастаць медыкаменты.

Успамінаючы пра адзін выпадак з часоў акупацыі, Марыя Раманаўна смялася і плакала адначасова. Прышлі неяк да яе з лесу дзве партызанкі — Ганна Зубчык і Марыя Батурына. У той дзень немцы не заглядвалі на іх вуліцу, і навокал было ціха. Адагрэліся жанчыны, падсілкаваліся крыху і сабраліся ўжо ісці, але раптам з'явіліся фашысты, ачапілі квартал.

Марыя адсунула ад сябе ложка, падняла дзве дошкі ў падлозе, схавала жанчыны. Прысунула зноў ложка да сябе, на яго паклала старую, хворую бабульку, а на самым прыкметным месцы ў пакоі павесіла партрэт Гітлера. Спецыяльна для такіх выпадкаў трымала, Рукі ўсё робяць спрытна, а сэрца, здаецца, вырвецца з грудзей. А што калі фашысты адсунуць ложка ды ўба-

чаць склеп? Грукаюць за акном цяжкія боты. Зайшло ў хату чалавек пяць, пачалі па кутах шаптаць. «Дзе партызаны?»

— Нікога ў мяне няма, — адказвае гаспадыня. — Толькі вось бабуля хворая.

— Хлусціш!

І раптам адзін убачыў партрэт Гітлера.

— О, гут, фюрэр...

Немцы ўжо без асаблівага імпаду пераварочвалі рэчы ў пакоі, а потым пайшлі, не зачыніўшы дзвярэй. Марыя некалькі мінут стаяла нерухома, утаропіўшы вочы ў цёмны квадрат дзвярэй. Насоўваліся прыцемкі. Халоднае марознае паветра воблакам паплыло па падлозе. Бабулька, крэкучы, паднялася з ложка, зачыніла дзверы, а потым доўга пагражала ўслед фашыстам зморшчаным, сухім кулачком, шэпчучы праклёны.

Калі да вызвалення заста-лося зусім нямнога часу, загінулі ад рук фашыстаў сястра Іваноўскай Вольга і яе муж. А Марыя Раманаўна дачакалася прыходу Савецкай Арміі. Адразу ж стала шукаць мужа і сына, якога з пачатку вайны вывезлі ў глыбокі тыл разам з дзіцячым садама. Хутка даведлася, што муж загінуў у баях за Радзіму. А сын знайшоўся. Яна паляцела ў Саратаўскую вобласць, забрала яго з дзіцячага дома разам з іншымі дзецьмі фабрычных рабочых.

Восень 44-га года была нялёгкай. Навокал жудасныя разбурэнні. Пачаліся халоды, многія людзі жылі ў палатках. Усё давялося пачынаць, як кажуць, ад нуля.

Іваноўская прыйшла на фабрыку. Разбіралі руіны. Прыстасоўвалі разбураныя памяшканні пад цэхі. Калі прыбыў першы цукар, пачалі варыць цукеркі, самыя простыя. А потым і пайшло, і пайшло... Кандытарская фабрыка «Камунарка» зараз у некалькі разоў большая, чым была да вайны. А прадукцыі тут выпускаюць

столькі, што самі работніцы збіваюцца, калі спрабуюць пералічыць асартымент. Марыя Раманаўна ў белым халаце ходзіць уздоўж канвеера, паглядвае, як моладзь кіруе машынамі. Там параду дасць, там пробу возьме. У зменнага майстра клопату хапае. Трэба распарадзіцца, каб і сыравіна своечасова паступала, і праца рытмічна ішла. Немаладая ўжо Іваноўская, але не хоча разлучацца з фабрыкай.

Летась наша сталіца адзначыла сваё 900-годдзе. Было ўрачыстае пасяджэнне працоўных горада. Як водзіцца ў такіх выпадках, быў абраны прэзідыум сходу. Разам з членамі беларускага ўрада, перадавікамі вытворчасці ўвайшла ў яго і наша знаёмая Марыя Раманаўна Іваноўская. Калі яна паднімалася на сцэну, многія заўважылі, што на грудзях у гэтай немаладой, пясівелай жанчыны зіхаціць Залатая Зорка. Савецкі ўрад высока ацаніў заслугі Марыі Раманаўны перад народам, Радзімай. Ёй было прысвоена высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

С. БЕНЕНСОН.

НА ГАРАДСКІ ЛАД

На вачах мяняюцца сёлы Прынямоння. Усё больш будуюцца ў калгасах і саўгасах культурна-бытавыя памяшканні. Гэта відаць на прыкладзе сяла Эйсманты Бераставіцкага раёна. Зусім нядаўна гэта вёска нічым не адрознівалася ад іншых. У мінулыя вайну яна вельмі пацярпела ад нямецка-фашысцкіх акупантаў. А пасля выгнання ворага аднаўлялася наспех, без якога-небудзь плана, мела непрывабны выгляд.

Новая гісторыя сяла пача-

лася тады, калі яно стала цэнтрам узбудоваў калгаса «Гвардыя». Высокія даходы дазволілі ўшчыльную заняцца перабудовай сяла на гарадскі лад. Пры дапамозе архітэктараў быў распрацаваны генеральны план забудовы. Цяпер Эйсмантаў не пазнаеш. У жылой зоне з'явіліся чатырохкватэрныя белакаменныя будынкі ў двух узроўнях. У кожнай кватэры газавая пліта, у бліжэйшы час пачнецца пракладка каналізацыі. Узведзены палац куль-

туры, школа, заканчваецца ўзвядзенне двухпавярховага будынка гандлёвага цэнтра. У ім хутка размесцяцца магазін прамысловых і харчовых тавараў, сталовая, камбінат бытавога абслугоўвання, гасцініца. Непадальк узводзіцца адміністрацыйны будынак і брыгадны клуб са спартыўным комплексам. Толькі ў гэтым годзе на будаўніцтва пасёлка калгас выдзеліў больш 400 тысяч рублёў.

А. КАСЕНКА.

Але ёсць зямельныя масівы, для якіх, акрамя механізацыі і хімізацыі, патрэбны меліярацыя і ірыгацыя.

Гэта можна наглядна ўбачыць на прыкладзе такіх глеб, як шэразёмы Сярэдняй Азіі, дзярнова-падолістыя глебы нечарназёмнай паласы і стэпавыя чарназёмы, гэта значыць, тых глеб, сельскагаспадарчае выкарыстанне якіх мае асабліва вялікае значэнне ў эканоміцы краіны. Так, шэразёмы Сярэдняй Азіі без абдавання не давалі б нават невялікага ўраджаю бавоўны і рысу, вінаград у многіх іншых неабходных культур.

Меліярацыя і ірыгацыя займаюць вялікае месца ў аграрнай палітыцы Савецкай дзяржавы. Праблемы абваднення засушлівых і асушэння забалочаных зямель вырашаюцца не толькі ў Сярэдняй Азіі, але і ў еўрапейскай частцы СССР — у Расійскай Федэрацыі, Беларусі, на Украіне, у Літве, Латвіі, Эстоніі.

Інтэнсіфікацыя калгасна-саўгаснай вытворчасці мае велізарнае значэнне для павышэння ўрадлівасці і паве-

лічэння вытворчасці патрэбных краіне прадуктаў сельскай гаспадаркі. У гэтым зацкаўлены не толькі спажывец гэтых прадуктаў, але і кожны жыхар савецкай вёскі, іх вытворца. Чым больш прадуктаў ён вырабляе ў сваёй гаспадарцы, тым вышэй яго асабісты даход, тым больш магчымасцей для задавальнення матэрыяльных і культурных запатрабаванняў мае яго сям'я.

Інтэнсіфікацыя сельскай гаспадаркі аблягчае працу сяляніна, ператварае яе ў разнавіднасць індустрыяльнай, машынальнай працы. Іменна таму слова «Інтэнсіфікацыя» не з'яўляецца ў сацыялістычнай вёсцы словам-пудзілам, словам, якое ў заходніх краінах сімвалізуе разарэнне сялян і фермераў. Жыхары савецкай вёскі — рашучыя і паслядоўныя прыхільнікі інтэнсіфікацыі ўсіх працэсаў сельскагаспадарчай вытворчасці. Яны цалкам і поўнасьцю падтрымліваюць і ў гэтых адносінах палітыку сваёй дзяржавы, свайго ўрада, сваёй Камуністычнай партыі.

Якаў УШАРЭНКА.
АДН.

Павільён вылічальнай тэхнікі на ВДНГ. Падоўгу затрымліваюцца наведвальнікі перад устаноўленымі тут вылічальнымі машынамі «Мінск-22» і «Мінск-23», якія выпускае завод імя Арджанікідзе. НА ЗДЫМКУ: старшы інжынер-эксперт павільёна В. ДАІЛЬНІЦЫН тлумачыць прынцып работы вылічальнай машыны «Мінск-23».

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ.

У МАІ зацвітаюць вішні, у беласнежным уборы, бы тыя нявесты на выданні, красуюцца яблыні. І такая звонкая цішыня стаіць у садзе, што, здаецца, чутна, як ападаюць з дрэў вейкі-палесткі. Лёгка, празрыстыя, яны кружацца, ў паветры і бяшумна лажацца на зямлю.

Пётр Георгіевіч больш за ўсё на свеце любіць гэтую цішыню і духмяны водар саду, ад якога чалавек прыемна п'янее. З раніцы ён бярэ рыдлёўку, граблі і пачынае корпацца на градах. Напрацуецца ўволю, сядзе ў цяні і слухае, як перагаворваюцца паміж сабой пчолы, пералятаючы з кветкі на кветку, як, разамлелыя на сонцы, лянна сварацца верабі.

Калі чалавеку набягае пад семдзесят, ён неак пасабліваму ўспрымае прыгажосць вясны, яго пачынаюць глыбока кранаць яе перазовы і непаўторныя фарбы. А мо' ўсё гэта таму, што ў маладыя гады не было часу любавання характавам прыроды і слухаць, як кукуе зязюля? Маладыя вёсны Пятра Рэера засталіся на вогненых дарогах грамадзянскай вайны. Бурлівыя вёсны станаўлення Савецкай улады ў родным краі. У эшалонах салдацкіх цягнікоў, у сядле на верным кані гушчала маладосць беларускага хлопца з Полаччыны. У гарацых схватках з лютым ворагам мужнела рука кавалерыста і гартавалася сэрца воіна.

Ён нават не думаў ніколі, што ўсё яго жыццё будзе звязана з арміяй, што прыйдзе час і ён апрагне афіцэрскі мундзір. Дзе яму ў адзін рад з панамі! Тым больш, што ў сям'і старога Рэера было — ні многа ні мала — восем душ. У бацькі ад аднае толькі думкі, як пракарміць усіх ды паставіць на ногі, галава трашчала. А каб даць дзецям адукацыю, пра гэта і гаворкі не было. Навучыліся сям'я так чытаць і пісаць і годзе. Многа там мужыку трэба. Важна, каб зямлю любіў і працаваў на ёй умеў.

Стары Рэер служыў лесніком у Збродавічах пад Полацкам, у панскім маёнтку. Хацеў, каб і сын пайшоў па яго слядах. Ён часта браў з сабой хлопца ў лес і расказваў яму пра таямніцы бору, вучыў распазнаваць галасы звяроў і птушак, а галоўнае — вучыў любіць лес. Бацькава навука не прайшла дарэмна. Пятру ўсё больш падабалася ездзіць на кані па лясных сцежках, прыслу-

хоўвацца, аб чым шэпчацца гонкія сосны з ветрам, назіраць за павадкамі зайцоў. Але лесніком Пятро так і не стаў. Жыццё паклікала яго на іншую сцяжыну.

У семнаццаць год сын лесніка ўзяў у рукі вінтоўку і стаў партызанам. Немцы, сарваўшы перагаворы з Савецкай Рэспублікай аб міры, хлынулі ў глыбіню Беларусі. Яны былі ўжо недалёка ад

потым звяртаецца да жонкі: — Недзе была фотакартка...

Тацяна Сяргееўна з паўслова вразумела мужа і выйшла ў другі пакой. Праз хвіліну вярнулася і паклала на стол фатаграфію.

— Гэта адзіная памятка тых далёкіх год, — працягвае Пётр Георгіевіч. — У вольную хвіліну наш першы кавалерыйскі эскадрон сфата-

ларусі. Не забыць воіну той летняй ночы перад наступленнем 1944 года, калі Савецкая Армія пачала ачышчаць ад фашыстаў нашу рэспубліку. Гэта было на Магілёўскім напрамку. Да самага світанна Пётр Георгіевіч не сплосчваў вачэй. Успамінаў сваю Полаччыну, блізкіх і знаёмых людзей. Сустрэча з Беларуссю была і радаснай, і горкай. Назаўтра савецкі афіцэр Рэер цалаваў родную зямлю, а праз некаторы час даведаўся, што спалена яго родная вёска, расстраляны амаль усе сваякі за ўдзел у партызанскім руху.

Але не час было займацца асабістымі перажываннямі, ваенныя дарогі клікалі наперад. А наперадзе быў Мінск. Потым — цяжкія баі ва Усходняй Прусіі, вызваленне Польшчы і вясна на Эльбе. Тут закончыў нялёгкі шлях вайны Пётр Георгіевіч, тут сустрэў ён разам з аднапалчанами Дзень Перамогі. Была радасць вялікая, былі залпы салюта і цішыня першай мірнай раніцы.

Часам ньюць старыя раны, часам бываюць у ветэрана бяссонныя ночы, але Пётр Георгіевіч і цяпер не губляе ваеннай выпраўкі. Высокі, хударлявы, ён і ў семдзесят год не горбіцца ў плячах, у ім адразу пазнаеш «ваенную костачку».

— Як пайшоў на пенсію, распылі з жонкай у родныя мясціны вярнуцца, — расказвае Рэер. — Купілі васьм у Глыбокім дом з садамі і пераехалі сюды, бліжэй да свайх. Праўда, з радні амаль нікога ўжо не засталася. Дзеці нашы, можна сказаць, ужо сталі на ўласныя ногі. Дачка працуе інжынерам на заводзе, сын канчае сёлета педагагічны інстытут у Віцебску.

Пётр Георгіевіч чалавек не вельмі гаваркі. Хваліцца тым больш не любіць. Але пра жыццё яго і подзвігі мне расказалі сямейныя рэліквіі Рэера. Гартаю старонкі воінскага білета, Позірк спыняецца на графе «Узнагароды». Медалі «За баявыя заслугі», «За абарону Масквы» і з дзесятак іншых. Ордэн Леніна, ордэны Чырвонага Сцяга і Чырвонай Зоркі. Так адзначыла Радзіма ратную працу сына лесніка. І яшчэ адзін ордэн Чырвонай Зоркі. Гэты Пётр Георгіевіч атрымаў нядаўна. Летась яму ўручылі дарагую ўзнагароду ва ўрачыстай абстаноўцы, калі краіна святкавала 50-годдзе Савецкай дзяржавы. Гэта было прызнанне вялікіх заслуг чалавека, які свой лёс цесна звязаў з лёсам Радзімы.

В. МАЦКЕВІЧ.

СЫН ЛЕСНІКА

Полацка. Тады мясцовыя камуністы арганізавалі некалькі партызанскіх атрадаў, узброілі іх і былі гатовы даць адпор няпрошаным гасцям. З той пары Пётр Рэер не выпускаў з рук зброі.

Да Полаччыны дакаціліся трывожныя весткі: Юдзеніч пад Петраградам, калыска рэвалюцыі ў небяспеці! Юнак запісваецца добраахвотнікам у Чырвоную Армію і разам са сваімі землякамі-палачанамі едзе на фронт і ўдзельнічае ў ваенных аперацыях у раёне Ямбурга.

Юдзеніч разбіты. Рэвалюцыяны Петраград сардэчна сустракае чырвоных стралкоў. Але радавацца перамоме рана. Цяжкі гэта быў час. На нашу зямлю з усіх бакоў лезлі ворагі, унутры краіны ўзнімала галаву контррэвалюцыя. У небяспецы апынулася Беларусь — радзіма Пятра. Легіёны пільсудчыкаў спусташалі гарады і вёскі, у свае маёнкі вярталіся паны, а разам з імі і старыя парадкі.

З берагоў Нявы Пётр Рэер спяшаецца да родных берагоў Заходняй Дзвіны. Полк, у якім служыў чырвонаармеец, перакідаюць пад Віцебск. Проста з цягніка ён перасеў на кані і ў дарогу. Стралок стаў ліхім кавалерыстам. Разам з корпусам легендарнага чырвонага камандзіра Гая прайшоў Рэер сотні вёрст. Было цяжка, суткамі не злазіў юнак з сядла, былі крываваыя баі з легіянерамі і доўгія маршы. Усё здужаў воіні, усё пераадолеў, прагнаў ворага з роднай зямлі, адстаяў рэвалюцыю.

— У Глуску спыніліся на нейкі час, каб даць перадышку і коням і людзям, — успамінае Пётр Георгіевіч.

графаваліся на гарадской плошчы Глуска. Тут ёсць многа нашых — палачан. Хто жывы яшчэ, а хто загінуў у час Вялікай Айчыннай вайны.

Грамадзянскую вайну Рэер скончыў камандзірам падраздзялення. Нейкі час яшчэ служыў у арміі, а потым дэмабілізаваўся.

— Вярнуўся на сваю Полаччыну, — расказвае Пётр Георгіевіч. — у канцы 1924 года. Думаў: ну, цяпер ужо ўсё — адваяваў сваё. Пайду ў леснікі і буду салаўёў слухаць. Пана ўжо і след прастыць, над Збродавічамі развіваўся чырвоны сцяг. Памешчыцкі лес стаў дзяржаўным. У Обальскім лясніцтве мяне з ахвотай прынялі на работу. Хадзіў я бацькавымі сцежкамі і радаваўся новаму жыццю.

Але так было толькі год, роўна год. У снежні 1925-га Пятра Рэера зноў прызвалі ў Чырвоную Армію. Маладой Савецкай Рэспубліцы патрэбны былі афіцэрскія кадры. І Рэер без ваганняў выбраў цяжкі армейскі хлеб і бясконцыя вандраванні з месца на месца. Камандзір танкавай асці Пётр Рэер ахоўваў далёкаўсходнія рубяжы Савецкага Саюза. Увосень 41-га, калі фашысты стаялі ля сцен Масквы, ён спяшаецца на перадавую.

— Выгрузіліся мы на станцыі Узлава, — прыгадвае падзеі ветэран. — І проста сходу — у бой. Настрой у салдат быў такі, што гатовы былі, здаецца, кінуцца да самога чорта ў пекла. Усе толькі і чакалі той мінуты, калі ўрукапашную на немца пойдзем. Ну і ўсыпалі ж мы тады гітлераўцам! Папёрлі без аглядакі.

Фронт набліжаўся да Бе-

менніцы. Дваранка па паходжанню, Эліза Ажэшка аддала свой вялікі талент людзям абяздоленым, пакрыўджаным лёсам. Польская пісьменніца, яна знаходзіла сваіх герояў у беднай беларускай вёсцы і брудным яўрэйскім мястэчку.

З 1894 года Ажэшка пастаянна жыла ў Гродна. Дарога да «шэрага доміка» пані Элізы была добра знаёма гродзенцам. Сюды ішлі за парадамі і дапамогай, тут кожны год наладжваліся навагоднія ёлкі для дзяцей беднякоў. Францішак Катынскі, цяпер ужо стары чалавек, пенсіянер, успамінае, як атрымаў на ёлцы падарунак ад пані Элізы — плюшавую малпачку і адрэз на кашулю.

А калі ў 1885 годзе горад напаткала страшэнная бяда — вялікі пажар знішчыў большую частку будынкаў, у першую чаргу драўляныя хацінкі бедняты, Эліза Ажэшка з дапамогай сваіх сяброў, знаёмых, выдаўцоў сабрала вялікую суму грошай для пагарэльцаў. За гэтыя грошы была адноўлена прыблізна трэцяя частка згарэўшых дамоў. Шмат добрага зрабіла пісь-

менніца для беларускага горада Гродна, і Гродна ўдзячна ёй за гэта. Галоўная яго вуліца, на якой прайшлі апошнія гады жыцця пісьменніцы, носіць зараз яе імя.

Сёлета Гродна спаўняецца 840 год і подых стагоддзяў адчуваецца не толькі тады, калі аглядаеш збудаванні на Замкавай гары, Каложскую царкву або Фарны касцёл. Само пакрыццё вуліцы горада — нібы старонкі гэтай даўняй і нядаўняй гісторыі: тратуарныя пліты з напавуцёртымі літарамі «Магістрат м. Гродна», цёмна-шэрыя асфальтавыя стужкі ў новых мікрараёнах і квадраты з каменняў, якімі выкладзена вуліца Ажэшкі. Гэты брук у час хваробы пісьменніцы людзі ўсціралі саламай, каб грукат праязджаючых калёс не парушаў пакой паміраючай пані Элізы.

Вуліца Ажэшкі пачынаецца адразу пасля прывакзальнай плошчы. Нешырокая, але надзіва чыстая і акуратная, яна пасля невялікага павароту выраўноўваецца ў прамую лінію. На ёй захаваліся яшчэ будынкі, якія былі пры жыцці пісьменні-

Набярэжная Свіслачы.

Фота І. ПЯТРОВА.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Дарагія сябры з газеты «Голас Радзімы!» Дзякую за вашы ласкавыя пісьмы і за газету, якую атрымліваю ўжо даўно. За 30 год, што правёў у Бразіліі, не забыў Радзімы і вельмі рады і шчаслівы за сваю Бацькаўшчыну Беларусь, якая жыве свабодна і багата.

Хацелася б пабываць у родных мясцінах — у вёсках Шчасновічы, Ляховічы, Барановічы і іншых, убачыць вялікія змены, аб якіх я тут шмат чуў, і парадавацца добрай жыццю беларускага народа. Але ажыццявіць такую паездку цяжка: патрэбны вялікія сродкі, якія немагчыма зарабіць у наш час. У адной з газет я бачыў фотаздымак Пятра Шчэрбы і чытаў аб яго жыцці на Радзіме. Газету гэтую перадаў яго швагер Івану Хаменюку. Сардэчнае прывітанне ад усіх нас Пятру Шчэрбу, мы не забылі яго і рады былі даведацца аб яго жыцці ў Мінску.

Ул. МОСЕЛЬ.
Бразілія.

НА ВУЛІЦЫ АЖЭШКІ ВЯСНА

Май 1910 года. У тую вясну, як заўсёды, апранула зямля свой святочны убор. Але ў жалобе паніклі над Нёманам зялёныя вербы, а белая кіпень садоў здавалася вялізным пахавальным вянкам, які спляло Гродна, праводзячы ў апошні шлях сваю пані Элізу. Не працавалі гімназіі, закрыліся крамы і майстэрні. За труной славуай пісьменніцы ішлі сяжане з навакольных вёсак, рабочыя, гімназісты, старыя, дзеці.

Эліза Ажэшка нарадзілася на Гродзеншчыне, у маёнтку Міль-

каўшчызна. Бацька яе Бенедыкт Паўлоўскі быў багатым памешчыкам. 17-гадовай дзяўчынай пасля заканчэння інстытута шляхетных дзяўчат у Варшаве (між іншым, адзіны перыяд яе жыцця, не звязаны з Гродзеншчынай) яна выходзіць замуж за Пятра Ажэшку. За актыўны ўдзел у паўстанні 1863 года ён быў засланы ў Сібір. Яго маёнтак Людвінова і ўся маёмасць былі канфіскаваны. У 1864 годзе Эліза Ажэшка вяртаецца ў Мількаўшчыну. Гэты год і з'яўляецца пачаткам яе літаратурнай дзейнасці. Празрысты Нёман, яго бары панад берагам, пясчаныя плёсы былі крыніцай натхнення пісь-

ПАД РОДНЫМ ДАХАМ

Калі некаторыя з «добрачыльных» даведаліся, што я чакаю візу і намерваюся назаўсёды пакінуць Англію і вярнуцца на Радзіму да жонкі і дзяцей, чаго яны мне толькі не казалі.

— Ты дзе дзеш толькі да Брэста, а там сустрэнуць супрацоўнікі міліцыі, пасадзяць за кратамі, затым суд і дваццаць пяць год турмы, як піць даць, — прарочыў адзін.

— І Брэста нават не убачыш, не то што сваіх родных, адразу ў Сібір, а то і на месцы расстраляюць, — пераконваў другі.

Але я ім не верыў. Па праўдзе кажучы, некалькі год таму назад яшчэ верыў, а затым перастаў.

Сум па Радзіме, па сваіх родных выцесніў усё: і страх і сумненні. Да гэтага ж цёплым пісьмом з Радзімы. Жонка, дзеці, нявестка звалі мяне дадому.

— Не можа быць таго, каб дзеці жадалі бацьку дрэннага, — думаў я. — Што будзе, то будзе. Ад лёсу не схаваешся, а галоўнае, убачу родную вёску, блізкіх, глыну роднага паветра...

І ўсё ж чарвячок сумнення грыз душу. Тады я напісаў да сястры ў Польшчу і прасіў яе з'ездзіць да жонкі і дзяцей і паглядзець, як яны там жывуць і ці праўда ўсё тое, што пішуць мне з Радзімы, а затым прыехаць да мяне, у Англію, і раскажаць аб усім убачаным. Сястра так і зрабіла. А тым часам я сам спісаўся з людзьмі з Англіі, якія наведалі Беларусь, гасцілі ў сваіх родных. І яны вельмі цёпла гаварылі мне аб Радзіме, сустрэчах з савецкімі людзьмі, жыцці нашага народа. Вось толькі тады я канчаткова пераканаўся ў хлусні і паклёпе «добрачыльных».

Праз некаторы час я атры-

маў неабходныя дакументы, супрацоўнікі савецкага консульства ў Лондане сардэчна павіншавалі мяне з вяртаннем у родны край, пажадалі шчаслівай дарогі і ўсяго найлепшага ў новым жыцці на Радзіме. Праводзілі мяне на вакзал некаторыя знаёмыя, якія таксама хочучы вярнуцца дадому або прыехаць пагасціць да родных. Яны прасілі напісаць ім, як мяне сустрэлі на Радзіме, як жывуць нашы землякі і г. д.

І вось я ў поездзе. І зноў хваляванне, розныя думкі свідруюць галаву. Што чакае мяне там, наперадзе? Як сустрэнуць жонка, дзеці? Цягнуць мінаваў польска-савецкую граніцу. Я не мог адарвацца ад аўта. Перада мной была родная зямля, аб якой я марыў амаль трыццаць год, бадзючыся па свеце.

Увайшлі пагранічнікі, папрасілі дакументы і, прачытаўшы прозвішча, ветліва папярэдзілі, што на пероне мяне чакае супрацоўнік «Інтурыста», які дапаможа мне ва ўсім. Так яно і было. Вельмі цёпла і гасцінна сустрэлі, дапамаглі прайсці таможны агляд, аформіць багаж, уладкавалі на адпачынак. Я быў вельмі ўзрушаны такой чужасцю і гасціннасцю і вельмі ўдзячны супрацоўнікам «Інтурыста».

І тут прыпомніў словы тых, якія хацелі застрашыць мяне: «Ты дзе дзеш толькі да Брэста...»

А мне, наадварот, дапамаглі набыць білет ад Брэста да дому, сардэчна праводзілі.

Вось яны, мае родныя Аношкі! Слёзы пакаціліся з вачэй ад радасці, што я зноў бачу іх, што яны іменна такія, як аб гэтым расказвалі ў газеце, пісалі родныя, нават яшчэ лепшыя, чым я сабе ўяўляў.

Іду па вуліцы і не пазнаю. Раней налічалася дзесятак

дамоў, а цяпер некалькі вуліц. Ды і хіба можна параўнаць былыя сялянскія падслепаватыя халупы без ладлогі з сучаснымі дабrotнымі, светлымі дамамі калгаснікаў пад чарапіцай і шыферам? Ніткі правадоў цягнуцца да кожнага з іх, над многімі тэлевізійныя антэны, мноства садоў.

Цёпла і сардэчна сустрэлі мяне жонка, дзеці, нявестка ды і ўсе блізкія і аднавяскоўцы. Празыў ужо некалькі тыдняў у роднай вёсцы, а ўсё ніяк не магу паверыць, што зноў хаджу па сваёй зямлі, дыхаю чыстым паветрам Радзімы. Кожны дзень адкрывае мне штосьці новае, незвычайнае, прыемнае.

А дзе ж голад, нястача, аб чым так любяць балабоніць на Захадзе гэтак званыя «эмагары»? Прыязджайце, я вас пацастую такой вяндалінай, каўбасамі, салам, якіх вы ніколі не знойдзеце ні ў Англіі, ні ў іншай краіне. Такія прысмакі могуць прыгатаваць толькі ў Беларусі. Або хоць бы возьміце беларускую бульбу: рассыпчастая, духмяная, смачная. Няма ёй параўнання ані з якой другой. Ды чаго толькі няма зараз у калгасніка! Зайдзіце ў любы дом, на стол паставяць столькі, што ўсяго і не паспытаеш.

Багата і культурна жывуць сёння калгаснікі. Вёска мала чым адрозніваецца ад горада: у кожным доме электрычнасць, добрая сучасная мэбля, радыё, веласіпеды, а то і два, шмат у каго тэлевізары, халадзільнікі, пральныя машыны, матацыклы. Адзенне ў вёсцы носяць не горшае, чым у горадзе, яно нічым не адрозніваецца ад англійскага, пашыта па сучаснай модзе і з добрага матэрыялу. Тут ёсць добры клуб з багатай бібліятэкай, камбінат бытавых паслуг, бальніца, пошта, некалькі

магазінаў. А захаце хто паехаць у Нясвіж, Баранавічы ці Мінск, сядай на аўтобус і едзь. Яны рэгулярна ідуць праз вёску.

Мясцовы калгас «Новае жыццё» — адзін з лепшых у раёне. Толькі ад ільнаводства атрымаў у мінулым годзе 166 тысяч рублёў. З кожнага гектара было атрымана па 7,5 цэнтнера льновалакна, 6,7 цэнтнера льнасемя. Адзін гектар пасаваў ільну дае калгасу 787 рублёў чыстага прыбытку. Ёсць у калгасе і добрыя спецыялісты па вырошчванню гэтай культуры. Так, напрыклад, звенні Ніны Тамашэвіч і Фані Карачун у мінулым годзе з кожнага гектара атрымалі па 7,5 цэнтнера льновалакна, а звяно Вольгі Сянкевіч вырабіла небывалы да гэтага часу ўраджай ільнасемя — па 6,7 цэнтнера з гектара.

Кожны год ільнаводам выдаецца ў якасці дадатковай аплаты 13 працэнтаў агульнага грашовага прыбытку, атрыманага калгасам за здадзенае дзяржаве льнасемя. У мінулым годзе, напрыклад, калгаснікам было выдадзена 18 181 рубель.

Асноўны даход калгас атрымлівае ад мяса-малочнай жывёлагадоўлі. На фермах буйной рагатай жывёлы, свінафермах усе працаёмкія працэсы поўнаасця механізаваны. Наогул, у калгасе шмат рознай тэхнікі: трактары, камбайны, аўтамашыны. Ёсць свае рамонтна-механічныя майстэрні. Адным словам, людзям цяпер не прыходзіцца цяжка працаваць, бо на дапамогу прыйшла тэхніка. Вельмі вялікае будаўніцтва ідзе ў калгасе. Будуюць жывёлагадоўчыя фермы, розныя калгасныя і грамадскія памяшканні, дамы для калгаснікаў. Калі раней людзі ўцякалі з вёсак на хутары, то цяпер, наадварот, пераязджа-

юць бліжэй да людзей, да культуры.

Калгас дапамагае перавезці дом, выдзяляе лес і сродкі на пабудову на новым месцы. У нашай вёсцы за апошні год выраслі цэлыя вуліцы былых хутаран. Да 1939 года я таксама жыў на хутары, а цяпер — у цэнтры вёскі. Дом новы, з іголачкі, на дзве паловы.

Зараз людзі самі просяцца хутчэй перавезці іх у вёску. Ды гэта і зразумела. Жыць бы я ці другі хто на хутары зараз, хіба меў бы электрычнасць, мог бы паглядзець тэлевізар, набыць халадзільнік ці пральную машыну? Ды і шмат другіх нязручнасцей. Цяпер людзі не гоняцца за ўласнай зямлёй. Жывеш ты на хутары ці ў вёсцы, усё роўна атрымаеш сорок сотак прысядзібнага ўчастка. Так што лепш жыць па-новаму, культурна, сярод людзей, чым ваўком на водшыбе.

Заработная плата ў калгасе гарантаваная, выдаецца штомесячна. У сярэднім калгаснік зарабляе 80—100 рублёў у месяц, а даяркі, пастухі, свінаркі, механізатары значна больш. Яны атрымліваюць дадатковую аплату за колькасць вырацаванай звышпланавай прадукцыі.

У гэтым годзе беларускі народ будзе адзначаць 50-годдзе свайго рэспублікі і Кампартыі Беларусі. Падрыхтоўка да гэтага знамянальнай даты адчуваецца ва ўсім. Кожны стараецца як мага лепш сустрэць юбілей рэспублікі і адзначыць яго новымі працоўнымі поспехамі.

Я вельмі рад, што буду святкаваць 50-годдзе Беларусі на сваёй зямлі, пад родным дахам, як раўнапраўны грамадзянін Савецкай краіны.

Міхаіл ХОМІЧ,

Вёска Аношкі, Нясвіжскі раён.

ПАМ'ЯЦІ АДВАЖНЫХ СОКАЛАЎ

ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР, разгледзеўшы прапановы аб увекавечанні памяці лётчыка-касманauta СССР, Героя Савецкага Саюза палкоўніка Ю. А. Гагарына і Героя Савецкага Саюза інжынер-палкоўніка Ул. С. Сярогіна, прынялі рашэнне: аб прысваенні імя Ю. А. Гагарына Ваенна-паветранай акадэміі і ваеннай часці, дзе ў апошнія гады праходзіў службу лётчык-касманаўт; аб устанавленні бюста Ю. А. Гагарына ў г. Гагарыне Смаленскай вобласці; аб устанавленні ступенды імя Ю. А. Гагарына для слухачоў Ваенна-паветранай інжынернай акадэміі імя М. Я. Жукоўскага і Ваенна-паветранай акадэміі імя Ю. А. Гагарына; аб збудаванні абеліскаў на месцы пасадкі касмічнага карабля «Усход» 12 красавіка 1961 года, у ваеннай часці і на месцы трагічнай гібелі Ю. А. Гагарына і Ул. С. Сярогіна; аб прысваенні імя Ул. С. Сярогіна адной з ваенных авіяцыйных часцей. Адобрана прапанова выкананна Массавета аб збудаванні на плошчы імя Ю. А. Гагарына ў г. Масіве помніка Ю. А. Гагарыну, а таксама аб прысваенні адной з вуліц г. Масівы імя Ул. С. Сярогіна.

Зацвілі сады на Палесці.

Фотазвод Я. Косціна.

кай і рускай мовы, пачатковых класаў.

Заснаваны ў 1940 годзе як настаўніцкі інстытут, ён у 1944 годзе быў ператвораны ў педагагічны. Зараз у ім займаецца 1 800 студэнтаў на стацыянары і 1 500 завочна.

— У гэтым годзе, — расказвае рэктар педінстытута кандыдат гістарычных навук Дзмітрый Маркоўскі, — мы выпускаем больш 500 спецыялістаў, 200 з іх заканчваюць вучэбны курс завочна. А на першы курс прымаем больш 800 чалавек.

Што ж, нядрэнны баланс. Значыць, яшчэ павялічыцца ў Прынёманскім краі армія настаўнікаў, сейбітаў разумнага, добрага, вечнага. Дарэчы, педінстытут не адзіная вышэйшая навучальная ўстанова горада. Высокакваліфікаваных спецыялістаў рыхтуюць сельскагаспадарчы і медыцынскі інстытуты.

На вуліцы Ажэшкі вясна. На-сустрэч сонцу раскрылі свае лісты-далоні каштаны, якія выстраіліся ўздоўж тратуараў, зацвіла алыча ў гарадскім парку,

што ўшчыльную прымыкае да вуліцы. І на фоне маладой зеляніны асабліва велічна і ўрачыста ўзвышаецца помнік тым, хто загінуў на старажытнай гродзенскай зямлі ў час Айчыннай вайны. Палкоўнік П. Еўдакімаў, маёр А. Дзем'яновіч, капітан О. Санфірава, партызан В. Бібіч — 40 прозвішчаў высечана на граніце. Яны аддалі сваё жыццё за свабоду нашага народа і за тое, каб зноў маглі гродзенцы бачыць дарогі помнік Элізе Ажэшка, які стаіць у скверыку непадалёк ад «шэрага доміка», бо ў час вайны акупанты выкінулі бюст пісьменніцы на могілкі.

Гродна моцна пацярпела ад акупацыі, але тут, як і па ўсёй рэспубліцы, не засталася і следу былых разбурэнняў. Горад не толькі адноўлены, але перанёс свае ўскраіны далёка за былую гарадскую мяжу. На аўтобусах, што праезджаюць па вуліцы Ажэшкі, надпісы — «Азотнаўкавы завод», «Баваўняна-прадзільная фабрыка», «Завод капралактэму». Гэтыя назвы — сённяшнія слаўтасці Гродна. У ім вырабляюцца аў-

таагрэгаты, пасудамыечныя машыны, мэбля, хімічныя ўгнаенні, сукны, абутак, тытунёвыя вырабы. Аб'ём прамысловай вытворчасці горада ўзрос у параўнанні з 1940 годам у 14 разоў.

Аднак вернемся зноў у вуліцу Ажэшкі. Насупраць парка — будынак паштамта, але неўзабаве ён памяняе адрас: на вуліцы Карла Маркса ўзводзіцца шматпавярховы Дом сувязі. Высотны гмах са шкла і бетону ўпрыгожыў і вуліцу Ажэшкі. Гэта выкананам Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных.

З медыцынскіх устаноў на нашым шляху трапляецца толькі аптэка, але цікава будзе ведаць, што 100-тысячнае насельніцтва горада абслугоўваюць 83 медыцынскія і санітарна-асветныя ўстановы.

Так, больш 100 тысячжыхароў налічвае сёння старажытны горад, а мяркуецца, што к канцу 1970 года колькасць насельніцтва Гродна дасягне 135—140 тысяч чалавек. А гэта значыць, вырастуць новыя кварталы жылых дамоў з усі-

мі зручнасцямі. Дарэчы, рэшткі зручнасцей былых часоў у выглядзе труб адкрытай качалізацыі яшчэ захавалі адзін-два будынкі на вуліцы Ажэшкі. Што ўяўляла сабой адкрытая качалізацыя? Гаспадар дома прабіваў сцяну, устаўляў у адтуліну трубу і спускаў па ёй брудную ваду і розныя адкіды на тратуар, проста пад ногі прахожым. Такое здаецца зараз жахлівым на вуліцы, якую машыны не толькі старанна падмятаюць, але і па некалькі разоў на дзень мыюць.

Калі будынкі — вопратка вуліцы, а зеляніна дрэў і кустоў — яе ўпрыгожанне, дык афішы — гэта невялікая, але доволі прыкметная дэталі яе адзення. Афішы расказваюць, чым жыве горад сёння. Яны паведамляюць аб чарговай сустрэчы гродзенскага «Нёмана», які гуляе ў футбольным чэмпіянаце краіны ў другой групе класа «А». Праўда, пакуль ён займае не тое месца ў турнірнай табліцы, аб якім мараць бальшычыкі, але ж футбольны сезон толькі пачаўся. Аб сваіх спектаклях паведамляюць афішы

абласнога драматычнага тэатра, на канцэрты запрашае вядомы на ўсю рэспубліку ансамбль «Нёман».

Наша падарожжа па вуліцы Ажэшкі падчоткіцца к канцу. І хаця яна невялікая (Савецкая — працяг вуліцы Ажэшкі — далей крочыць па цэнтру горада), у ёй, як у люстэрку, адбілася жыццё Гродна, горада старажытнага, горада маладога.

Перш чым развітацца з вуліцай Ажэшкі, зойдзем у яе апошні дом. На ім дзелавая шыльда — «ЗАГС». У вялікім, прыгожым абстаўленым пакоі шмат людзей. Гэта родныя і сябры намесніка галоўнага ўрача Свіслацкай раённай бальніцы Вячаслава Жырыча і Таісіі Барташ, студэнткі Гродзенскага медінстытута. Адсюль яны, як Емялян Блажэўскі і Тэрэза Марцэль, Уладзімір Якуб і Яніна Рагульская, выйдуць мужам і жонкай. Ім жыць у цудоўным горадзе над Нёманам, будаваць яго, рабіць яго яшчэ больш прыгожым.

Т. РЭУТОВІЧ.

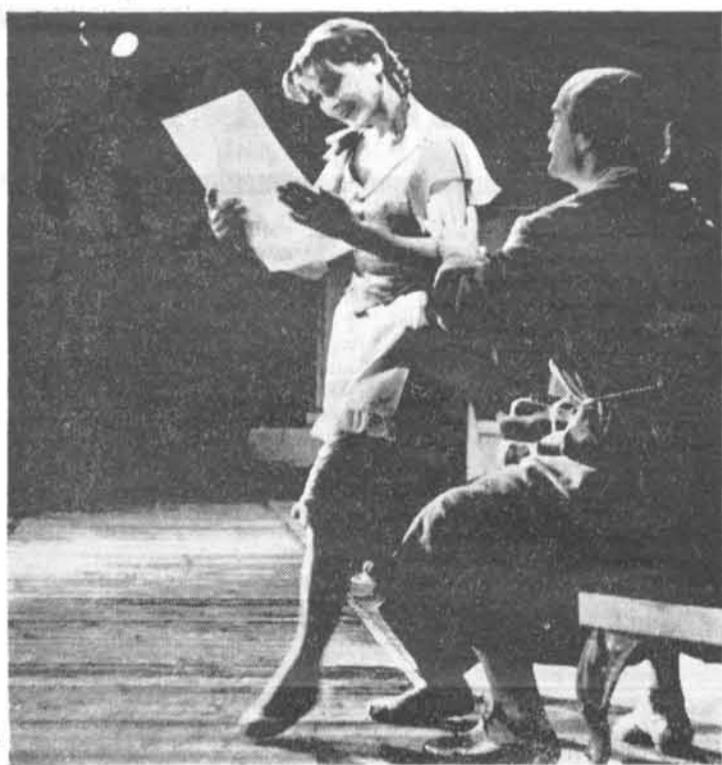

Дзмітрый ПАПОУ—выпускнік Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута. Зараз малады скульптар рыхтуецца да ўдзелу ў выставцы, прысвечанай 50-годдзю БССР. НА ЗДЫМКУ: Д. ПАПОУ за працай над скульптурай «Грэзнада».

Фота А. САСІНОУСКАГА.

Сцэна з балета «Золушка» ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета. У ролі Золушкі—народная артыстка БССР А. КАРЗЯНKOBA.

Фота А. КАЛЯДЫ.

[Працяг. Пачатак у №№ 11—13, 15—17].

ДРУГАЯ СТАРОНКА

Ветру зусім не было, і вялікія, бухматыя сняжынкi падалі павольна, доўга кружачыся над зямлёю. Надзя працягнула руку. На пальцы апусцілася некалькі сняжынак — танюсенькіх халодных крышталікаў. Ад цеплыні яны абаялі, скрышыўся іх строгі ўзор, і на пальцах засталіся кропелькі вады. Адраза стала сумна, нібы хтосьці адабраў прыгожую казку.

Надзя ўсміхнулася, напавіла за плячыма торбу і пакрочыла па дарозе. Ісці было лёгка, нават прыемна. Дарога добра ўезджаная, шырокая, і нікагусенькі на ёй няма. Нібыта ўсе людзі недзе стаяць каля сваіх хат, любуюцца сняжынкамі і баяцца выбірацца насустрач завірусе. Толькі яна адна ідзе, і далёка відаць яе чорная постаць на бяскрайняй белізне поля. А завіруха, пэўна, будзе: неба паступова наліваецца сіняватай шэрасцю, сняжынкi падаюць усё марудней... Надзя крочыць шпарчэй — у завіруху лепей сядзець у хаце, глядзець з акна на злосную віхуру і слухаць, як у коміне ходзіць халодны вецер.

Неба апускаецца ніжэй і ніжэй, хмарам усё цяжэй трымаць на сабе горы снегу, яны хочуць скінуць яго і зноў падняцца ўверх, да чыстай сінявы. Надзя ўгледзе на неба, і ногі самі бягуць туды, дзе на даяглядзе чарнеюць купкі дубоў. Там Балбекі. Надзя ведае. Яна там была. Праўда, не адна... Амаль каля кожнай хаты ў Балбеках стаяць дубы, высокія, разгалістыя — некаторыя ўжо не адно пакаленне балбекаўцаў перажылі. На іх там-сям гнёзды буслоў...

Надзя выцерла пот з ілба, трохі сцішыла хаду, прыкінула сама сабе: «Паспею... Да ўзгорка метраў чатырыста, а там і Балбекі». Абмацала торбу, хацела дастаць акраічык хлеба, але перадумала — «у вёсцы накармаць, не можа быць, каб паесці не далі».

На ўзгорку ёй сустрэўся немец у лёгкім шынеліку, з вінтоўкаю. Раўнадушна зірнуў на яе. Надзя спынілася, зняла торбачку, моўчкі паказала яе, жаласна папрасіла:

— Пан салдат, хлеба... Пан салдат...

Немец пакруціў галавой, махнуў рукой — бяры сваю торбу — і пакрочыў прэч...

Надзя накіравалася да першай хаты: не трэба абмінаць ніводнай — так і ўбачыш больш, і ніякіх падазрэнняў не будзе.

У сенцах абтрэсла з латаных валёнак снег, намацала клямку. Дзверы тоненька зарыпелі. Дыхнула ў твар густой цеплынёй, і Надзя сцэпанула плячыма, толькі цяпер адчуўшы, які халодны вецер гуляе на двары.

У хаце ніхто не абзываўся, нібыта не чулі прарэзлівага рыпу дзвярэй і Надзінага тупату ля парога. Надзя кашлянула, насцярожана ўглядаючыся

Генадзь БУРАЎКІН

СТАРЫ СІВАРОВА З ЛЕГЕНДА

ў паўзмрок, ступіла наперад.

— Ці ёсць хто дома? — запыталася гучна.

Перачакала хвіліну і ўжо хацела павярнуцца назад да дзвярэй, калі з цёмнага кутка незадаволены мужчынскі голас прабурчэў:

— Што трэба?

— Ці не далі б паесці, дзядзечка?

Надзі стала трохі боязна гэтага злоснага голасу, і яна збіралася шмыгнуць за дзверы, але да яе ўжо сунуўся высокі з сівымі валасамі дзед у чорных валёнках і сіняй сацінавай касаваротцы. Ён сеў за стол, які стаяў каля невялічкага акна, кінуў на лаўку:

— Садзіся... Змерзла, пэўна.

Надзя бокам падышла да лаўкі, села на ладнай адлегласці ад старога, агледзела хату, цесную і неахайную. Стары некалькі разоў зірнуў на яе з-пад насупленых броваў і ўжо лагодна пацікавіўся:

— Бежанка?

— Ды не... — Надзя ўсё яшчэ пабойвалася яго. — Сірата... З дзеддома...

— Сірата?—дзед устаў, пачухеў патыліцу, уздыхнуў. — Чым жа мне цябе частаваць?

— А што ёсць...

— Бог яго ведае, што ёсць. Хлеб ды сала.

Надзя прыгледзелася да яго, і дзед ужо не здаваўся злосным. Проста ён, відаць, хворы і нечым незадаволены.

— Ды вы не турбуйцеся... — Надзя паднялася з лаўкі. — Я ў суседзяў папрашу.

— Сядзі!—прыкрыкнуў дзед.

— Накармлю. Суседзі лепшага не дадуць.

Ён схваўся за печкай, хвіліны са тры грукаеў там чымсьці драўляным і вярнуўся з акраічыкам хлеба і скрылём жоўтага сала, густа пасыпаннага буйнай соллю. Надзя з прагнасцю ўпілася зубамі ў сала і чэрствы, прапахлы кмінам хлеб. І ад гэтага кміннага паху, ад перасоленнага да гаркаваты сала адразу хораша і ўтульна. Нібыта прыйшла ў госці да бабулі, зараз добра пад'есць і пабяжыць на вуліцу гуляць у снежкі.

Дзед глядзеў, як Надзя ўмінае хлеб, і ўсмешка патроху кралася да яго суровых вачэй.

— Ну, веселай стала? — кінуў ён, калі Надзя дэжавала хлеб. — Хлеб ды сала — ежа царская...

— Дзякую. Наелася.

Надзі не хацелася ісці з цеплай хаты. Дзед быў добры і

глядзеў на яе зусім ласкава.

Яна нават падсунулася да яго бліжэй. Нібы просячы прабачэння, зірнула ў акно:

— Круціць...

— А ўжо ж... — падтрымаў дзед. — Цяпер толькі ў хаце сядзець. А ты куды гэта выправілася? Ды адна яшчэ, відаць?

— Адна...

— Смеляя! У такі час спакойней бы дома. Усё-такі сцены...

— Няма ў мяне, дзядуля, дому. Ні дому, ні бацькоў.

— Ага... Сіроцкі хлеб горкі, — уздыхнуў дзед. — Яснае дзела. Я во без бабы астаўся і то цяжка.

— Памёрла? — пацікавілася Надзя.

— Забілі. Немцы...

— За што?

— А так, з-за свінёнка, каб ён здох... Выкарміла на сваю галаву... Парасяцінкі захацелася немцам. Яны ў хлэй, а старая мая за імі. Яны за свінчо, і яна за свінчо. Ведама ж, баба... Ну і стрэліў адзін...

— Забіў?

— На месцы. Нават і слова не сказала... — дзед часта замаргаў, апусціў галаву, замаўчаў і, ужо нібы сам сабе, ціха сказаў: — Яно, дзетка, час такі. Нелюдзі прыйшлі. Што ты ад іх хочаш?.. А твае бацькі?

— З дзеддома я...

— Ага... Значыць, да вайны яшчэ асірацела?

— Да вайны. У дзеддоме жыла.

— А чаго ж гэта цяпер адна? Распусцілі вас, ці што?

— Ды не... — Надзі неяк вельмі добра было з гэтым дзедом, і яна нечакана для самой сябе пачала яму раскаваць, як іх везлі ў эвакуацыю, як нялёталі самалёты...

— І стралялі па дзецях?

— Стралялі... І бомбы кідалі.

Надзя хацела ўжо далей раскаваць, але спяхапілася, што і так нагаварыла многа, і сумна закончыла:

— Вось і астатася я адна...

За акном кіпела, гула завіруха, раз-пораз кідала ў шыбы снегам, у хаце цямнела, і яшчэ мілейшай здавалася цеплыня.

Надзя з дзедом маўчала, і дзядуля адчувала, што думае стары пра нешта незразумелае для яе і вельмі сумнае. А перад яго позіркам быццам праносілася чарада гадоў, то шчыліва вясёлых, то самотных і горкіх. Было іх многа ў яго.

І радасць была. І гора таксама.

А калі так недарэчна загінула старэй, з якой пражыў ажно паўвека, гэта зусім падламіла яго, зрабіла абьякавым да цялага свету. І вась гэтае дзядучо, цябатае і галоднае, трэшкі растапіла ў душы наледзь апошніх дзён, і не лягчы ад гэтага, а яшчэ гарчэй стала.

Стары страсянуў галавой, нібы адагнаў сон-назолу, і не прапанаваў, а папрасіў Надзю:

— Астайся ты ў мяне... за ўнучку. Удвух вяселей нам будзе, смялей...

Надзя гэтага не чакала, і ёй спярша здалася, што сама яна прыдумала гэта, што дзед усё яшчэ маўчыць, перабіраючы ўспаміны, але не, дзед глядзеў на яе і чакаў адказу.

— Не, дзядуля, не магу, — Надзі шкада было адмаўляцца, але што паробіць... — Мне сваіх трэба шукаць, дзядзюк, цётка... Яны тутэйшыя...

— Канешне, свае заўсёды радней. — У дзеда ў вачах пагаслі вясёлыя агеньчыкі, і зноў стаў ён стары і пануры. — Шукай...

Надзя адчувала, што цікавасць да яе ў дзеда прапала і яна стала нібы лішняй у хаце. Але ісці на вуліцу не хацелася. Хатняя цеплыня хіліла ў сон, завіруха ўсё яшчэ гойсала за сценамі, ды і спяшацца не было асаблівай патрэбы. Можна яшчэ паспець аблазіць Балбекі з канца ў канец. Запамінаць жа ўсё, што трэба, яна налаўчылася. Да яе прыйшла тая няўлоўная разведчыцкая інтуіцыя, калі, здаецца, само сабою вока заўважае галоўнае, а вуха не прапускае ніводнага важнага слова.

Пасля гібелі Вані і яе няўдольнай хваробы камандзір атрада не хацеў больш пасылаць Надзю нікуды, баяўся, што яна наравецца недзе на кулю, трапіць у лапы ворагаў, і хто ведае, ці заслоніць яе зноў тое рэдкае шчасце, якое выратавала яе ў Гарадку. А Надзя ні пра што другое, акрамя помсты, не магла думаць. Яна рвалася ў бой, хацела помсціць кожны дзень, на кожным кроку, кожнаму фашысту. Нібы ліхаманка, калаціла яе жаданне рызыкаваць, дзейнічаць, ісці ў самае пекла вайны.

Калі яе не ўзялі ў разведку першы раз, яна паўдня прапала, але ў штаб не пайшла. Калі ж і другі раз разведчыкі пайшлі на заданне без яе, яна пабегла да Дз'ячкова і праз

слёзы выпаліла, што прыойдзе ў другі атрад, хоць за сто ці дзвесце кіламетраў, а адседжвацца каля кухарак не будзе, таму што ні ў кога няма права забараніць ёй ваяваць, абараняць Радзіму, помсціць за Ваню. Дз'ячкоў угаворваў, спасылаўся на ўрача, які не раіў ёй выходзіць з партызанскага лагера, даказваў, што пакуль што дапамога не патрэбна. Надзя заявіла, што ў такім разе яна будзе дзейнічаць самастойна, адна. І камандзір атрада здаўся...

Нечакана ў хаце пасвятлела. Завіруха кончылася раптоўна, нібыта на небе хтось павярнуў выключальнік—толькі што гуло, круціла і вась стала ціха і светла. Надзя ўсхапілася з лаўкі...

— Дзякую, дзядуля. Пайду ўжо...

Стары яе не затрымліваў—кінуў сваю галавой, звычайна пажадаў:

— Хай табе бог паможа.

Дзядуля хуценька рыпнула дзвярыма, выбегла на двор. Было яшчэ блей, чым да завірухі. Мяккі снег паслухмяна асядаў пад валёнкамі.

Надзя глянула на падслепаватае дзедава акенца, падумала, як яму сумна аднаму са сваім горам, як доўга, відаць, будзе для яго цягнуцца сённяшні дзень, і патупала да бліжэйшай хаты. Галава яе ўжо была занята другім, самым важным і галоўным, і свежасць, якая панавала цяпер на зямлі, надзвала думкам яснасці. Трэба даведацца, колькі тут немцаў, колькі паліцаёў, дзе штаб...

Хата, ў якую яна зайшла, была прасторная, чыстая. На стала свежы абрус, у куце, у ручніках вялікая блішчстая ікона. Надзя перахрысцілася на ікону, нізка пакланілася і папрасіла:

— Ці не далі б што сіраце?

Гаспадыня, хударлявая, малада яшчэ жанчына, адразу ж кінулася да печы. Але гаспадар, які наразаў табаку на ўслончыку, спыніў яе:

— Чакай. Паспееш.

Ён адсунуў табаку, падышоў да Надзі. Гэта быў здаравяка гадоў тыццаці пяці з чорнымі вачамі і невялікім шрамам на ілбе. Бесцырымонна агледзеўшы Надзю, мужчына незадаволена буркнуў:

— Што, зусім сірата?..

— Зусім, — кінула Надзя. — Забілі бацькоў...

— Хто?

— Партызаны... Нядаўна... Надзя не зводзіла з мужчыны вачэй, лавіла кожны яго рух. Мужчына нягэўна хмыкнуў, перакінуўся позіркам з жанкаю.

— За што ж іх?

Надзя ахвотна растлумачыла:

— Старастам бацька быў... Прышлі ноччу ў ўсіх застрэлілі... Адна я астатася, пад ложкам схваўшыся была.

— Чула? — кінуў да жонкі мужчына, а потым падышоў да стала і клікнуў Надзю:—Хадзі, накармім. Капусту будзеш?

[Працяг будзе].

ТАК ЗАГАДАЛІ ГАСПАДАРЫ

ПРА ПЕРАДАЧЫ РАДЫЁСТАНЦЫІ «СВАБОДА»

Падумаць толькі, якая выйшла недарэчнасць! Жывём мы тут, у Беларусі, і нават не ўяўляем, што здэсьці ў Мюнхене, Нью-Йорку ў нас ёсць «шчырыя і прыязныя сябры», якія ні днём ні ноччу не ведаюць спакою. Яны толькі і робяць, што дбаюць пра нас з вамі, каб нам лёгка і добра жылося. І хто, вы думаеце, гэтыя дабрадзеі? Аказваецца, вядомы нам асобы, аб іх мы ведаем яшчэ ўжо. Адзін з іх — Станіслаў Станкевіч, былы бургамістр Барысава часоў гітлераўскай акупацыі, другі — Рыгор Казак, які на старонках фашысцкіх газет спяваў хвалебныя гімны «Храбрым салдатам рэйха». Гэты букет дапаўняюць і ўпрыгожваюць яшчэ з пяток такіх «прыяцеляў».

Пра гэта яшчэ раз нам напамінала радыёстанцыя «Свабода» з Мюнхена. Так, так, тая самая радыёстанцыя «Свабода», што знаходзіцца пад апекай Цэнтральнага разведвальнага ўпраўлення Злучаных Штатаў Амерыкі. Паводле яе сьведчэння, — гэта не хто іншы, як «пакутнікі народныя». І голас іх — гэта голас людзей, якія пакінулі Савецкі Саюз, каб атрымаць магчымасць выказаць думкі, погляды мільёнам сваіх суродзічаў.

Так ужо ў імя гэтай мэты яны добраахвотна падаліся за мяжу, быццам і не было таго жывельнага страху за сваю істоту, за тое, што даведзецца адказваць за злычынствы перад народам.

Ну, а як жа самі «пакутнікі народныя», атрымаўшы ад сваіх сяброў такую гучную атэстацыю, што яны?

Стараюцца, стараюцца ўвайсці ў прызначаную ім новую ролю. Вы толькі паслухайце іх. «У нас ёсць каго выхоўваць»... Маецца на ўвазе, вядома, не Мюнхен і не Нью-Йорк, а Беларусі. «У нас» — гэта значыць у іх і ў нас з вамі. Смяхоцце, ды і толькі!

Выразы «мы хочам, каб наша з вамі бацькаўшчына...», «мы з вамі», «нам з вамі», «нашы людзі» з нядаўняга часу сталі самымі папулярнымі і ходкімі. Іншы раз яны не супраць, каб «ахчаслівіць» і далучыць нас да «сваіх людзей», як гэта зроблена ў заяве з «нагоды ўгодкаў «Свабоды». Бач ты, якія сваеякі знайшліся!

Адкуль жа ўзялася гэта нечаканая любоў і да людзей нашых, і да Беларусі, і гэта назойлівае імкненне стаць саўдзельнікамі ўсіх спраў нашых, паставіць сваю асобу на адну нагу з намі? Яшчэ зусім нядаўна ледзь не ўсё, што рабілася нам ў Беларусі, падавалася ў злавеснай чорнай афарбоўцы, аддавалася праклёну. І, бадай, найцяжэйшым грэхам лічылася ўпамінанне Савецкай Беларусі. Той-сёй з прыяцеляў «Свабоды» прабіўся на прыём да Джонсана, калі ён быў яшчэ віцэ-прэзідэнтам, і спрабаваў дасягнуць, што законнай пераемніцай улады ў Беларусі з'яўляецца так званая Беларуска-народная рада часоў кайзераўскай акупацыі Беларусі. Другія стаялі на тым, што больш законных правоў у Беларускай цэнтральнай рады. Тую — хто помніць, а гэта абвешчана не так даўно, і не абы кім, а самім Адольфам Гітлерам. Ёсць і прэзідэнт гэтай рады, жыве ў Амерыцы — Радаслаў Астроўскі.

Той-сёй з нецяпільных, не спадзеючыся на Джонсана, прапанаваў свае паслугі Галдуотэру. «Усе амерыканцы беларускага паходжання, — пісалі яны ў сваёй тэлеграме, — аддадуць за цябе свае галасы, калі ўрачыста

паабяцаеш, што, як возьмеш уладу, то рушыш войскі на Беларусь».

Кожны крок гэтых «актывістаў» рэкламаваўся «Свабодай» як кіпучая, энергічная дзейнасць палітычнай эміграцыі на экзылі, што войстрыць нажы, збіраецца ў паход.

І раптам такі круты паворот, такое бурнае выяўленне пачуццяў да ўсяго беларускага, гудыня, калі можна так сказаць, у нейкую аб'ектыўнасць.

Што ж здарылася? Аказваецца, амерыканскіх шэфоў «Свабоды» вельмі расчаравала дзейнасць вышпеставанага імі дзецішча, у тым ліку і «беларускай філіі». За 15 гадоў выкінута процьма долараў — і на ўтрыманне таго вялізнага апарату і на падаткі тым, хто найбольш вызначыўся, а толк які? Дзе абяцаны «развал эканомікі», калі яна ўвесь час набірае мом, дзе «ўнутраныя хвалеванні», што павінны былі прывесці да змены «рэжымаў у Саветах», дзе паломніцтва дэлегацый, якія на каленях малілі б узяць пад сваю апеку Беларусь?

Улічваючы гэта, шэфы далі строгае ўказанне ўсім, хто знаходзіцца на службе «Свабоды», мець на ўвазе псіхалогію, звычкі савецкіх людзей, усё, што можа абразіць іх гонар, настойліва шукаць шляхі да іх сэрцаў, перабудаваць усю работу ў адпаведнасці з новымі ўмовамі.

Нялёгкаю задачу паставілі шэфы перад кіраўнікамі «Свабоды»: Прасцей сказаць «перабудаваць у адпаведнасці з новымі ўмовамі». Для гэтага ж патрэбны і людзі зусім іншыя — у многіх жа супрацоўнікаў «Свабоды» цягнуцца надта доўгія хвасты з часоў гітлераўскай акупацыі. Ды вось бяда: дзе возьмеш новых людзей? Адшукалі некалькі маладых, дык яны ўяўлення не маюць пра Беларусь, пра яе людзей, выраслі і выхаваны ўжо там, на чужыне.

Вось і прыходзіцца выкручвацца, вакол таго-сяго арэол пакутнікаў ствараць, дымную заслонку рабіць.

Што і казаць, незайздроснае становішча! Можна паспакуваць і тым, хто павінен згодна з указаннем «перабудоўвацца».

Уявіце адчуванне таго ж самага былога барысаўскага бургамістра Станкевіча, які некалі разам з гітлераўцамі стараўся гарачым жалезам выпаліць усё савецкае, са спакойным сумленнем назіраў за расстрэлам 11 тысяч савецкіх грамадзян. Напэўна ж, ён зноў з ахвотай узяўся б за свой ранейшы занятак. А тут на табе — павінен улічваць псіхалогію савецкага чалавека, яго звычкі і норавы. Ды што зробіш. Так загадалі новыя гаспадары. А ён прывык заўсёды акуратна выконваць загады. Калі хочаш смачна піць і есці, дык слухай і рабі, што кажуць.

Яму, Станкевічу, даручана ўзяць пад сваё пільнае вока творчую інтэлігенцыю. А раптам хто-небудзь у Савецкай Беларусі клоне на прынаду, якую прыгатуе Станіслаў Станкевіч. Сваю прынаду былы бургамістр закідае, бадай, часцей за ўсіх. Дзейнічае ён метадам, які ў апошні час стаў самым любімым. У сваіх «запемках» гэтак па-сяброўску ён палявае па плячы кожнага пісьмэнніка, не скупіцца на пахвалу, такім вужам уецца, так хоча чалавеку ў вочы зазірнуць, ці няма там чаго-небудзь недагаворанага, што ён утойвае. Так хочацца

знайсці сабе саюзніка, аднадумца.

Не, цяпер ён не называе агульна ўсю беларускую літаратуру савецкай. Калі ўжывае, дык тэрмін «падсавецкая». Нават і кніжку пад такой назвай выдаў. У штодзённае карыстанне ён узяў тэрмін «наша літаратура». У яго, Станкевіча, толькі і клопат, каб дапамагчы накіраваць яе «ў правільнае русло». Як радуецца былы бургамістр, калі ў якім-небудзь творы яму ўдаецца прачытаць тую ці іншую мясціну так, як гэта яму хочацца.

Старанне «знаўцы» беларускай савецкай літаратуры заўважылі і аданілі там, дзе трэба. Летась не каго-небудзь з маладых, а яго спецыяльна камандзіравалі на Сусветную выстаўку ў Манрэаль на дні Беларускай Рэспублікі. Праўда, бедлага нямагла давацца пахваляцца. Расказваюць, што ў Манрэаль ён прыехаў пад чужым прозвішчам, доўгі час не адважваўся пераступіць парог савецкага павільёна, выбіраў такія хвіліны, калі збіраецца больш народу і можна будзе застацца незаўважаным. Напэўна, увесь час мроіліся «агенты КДБ», якія могуць яго схапіць. І толькі пад канец, пераканаўшыся, што за ім ніхто не толькі не цікуе, але і ўвогуле не звяртае ніякай увагі на яго асобу, былы бургамістр асмялеў настолькі, што пачаў красці кнігі з выстаўкі, нават прабіўся ў залу, дзе наша дэлегацыя наладзіла прыём. Доўгі час ён нікаў каля сталаў: хацелася пакаштаваць «Белавежскай». Вось яно, становішча здрадніка.

Зразумела, вярнуўшыся з выстаўкі, ён не прамінуў падзяліцца сваімі «ўражаннямі». Верны ўжытаму «Свабоды» тону, ён адзначаў, што на ЭКСПО-67 «былі вельмі ўдалы паказ беларускага выканаўчага мастацтва...», «Беларускі рэпертуар канцэртаў, як песенны, гэтак і музычны, ствараўся галоўна з народных песень і мелодый».

Але гэта толькі запэўка. Вывад жа, урэшце-рэшт, такі: «У падборы канцэртнага рэпертуару на выстаўцы была свядомая тэндэнцыя паказаць, што ў Беларусі быццам бы красуе беларускае нацыянальнае мастацтва». Заўважце, «быццам бы!»

Вось на такую «аб'ектыўнасць» з агаворкамі ўскладаюцца ўсе надзеі знайсці ключ да сэрца савецкага чалавека, зрабіць яго сваім прыхільнікам, аднадумцам і саюзнікам.

Ялейны голас былога гітлераўскага служкі, напрыклад, спрабуе дасягнуць нам, што ў апошнія гады беларускія літаратары многа зрабілі, толькі ёсць адно «але», якое стрымлівае іх творчую актыўнасць, — гэта, маўляў, тое, што пісьмэннікаў «гнае цензурны ўціск». Паглядзіце, маўляў, што зрабілі з Даніэлем і Сіняўскім — пасадзілі за крэты.

Як бы хацелася тым, хто набіраецца нам у прыяцелі, каб былі адчынены дзверы для антысавецкай дзейнасці розным падонкам, якія здольны клюнуць на кручок збрыяносцаў буржуазнай прапаганды і гатовы толькі за тое, што здэсьці іх пахваліць, кінуць цень на сваю Радзіму, на свой народ. Як бы ім хацелася скампраметаваць савецкую рэчаіснасць, знайсці сабе саюзнікаў у асобе няўстойлівых элементаў і з дапамогай іх пахіснуць маральныя асновы нашага грамадства, наша

адзінства, аслабіць волю і дух савецкіх людзей, пасеяць нявер'е ў перамогу камунізма, у правільнасць палітыкі КПСС і Савецкага ўрада. Адсюль — імкненне выдаць сябе за добразычліўцаў, апанаваных гарачай сінюняй любоўю да Беларусі, клопатамі аб яе будучыні. Вось некалькі прыкладаў.

Маўляў, так, прамысловае будаўніцтва ў Беларусі было шырокае размах, з'явілася многа новых галін, вядуцца актыўныя геалагічныя пошукі; і тут жа робіцца агаворка: маўляў, якая выгада беларусам ад гэтага, калі прамысловае прадукцыя і прыродныя рэсурсы вывоззяцца за межы рэспублікі. Маюцца, вядома, на ўвазе звычайныя эканамічныя сувязі, якія падтрымлівае наша рэспубліка з іншымі рэспублікамі, а таксама гандлёвыя адносіны з замежнымі дзяржавамі. Можна падумаць, што тыя ж самыя Злучаныя Штаты Амерыкі, з барскага стала якіх кормяцца нашы «шчырыя прыяцелі», існуюць і залявана ад усёго свету, што вырабляюць, тое і спажываюць самі.

Альбо: яны, бацьце, таксама радуецца поспехам, якіх дасягнула Савецкая Беларусь, але лічаць, што гэтыя поспехі маглі б быць куды больш значныя, калі б у эканоміку, гаспадарчыя справы не ўмешваліся партыйныя органы. Нават калі на тое пайшло, то яны гатовы прызнаць савецкія органы, але, вядома, без кіруючай ролі партыі. Даўня я добра знаёма ўсім нам мара заклітых ворагаў Савецкай улады, якія шалеюць праз тое, што наша партыя з'яўляецца той галоўнай сілай, што цэментуе, згуртоўвае вакол сябе наш народ і вядзе яго да светлай явы.

Спецыялістамі па ўсіх савецкіх справах на радыёстанцыі «Свабода» лічацца вядомы ўжо нам Рыгор Казак, ці, як ён «мянуе» сябе, Кастусь Рамановіч, а таксама нейкія Міхась Рэчыцкі, Васіль Крыцкі, Арсень Загорны. Апошнія ўсё яшчэ хаваюцца пад псеўданімамі. І чаго б гэта! Нябось, жывуць жа ў так званым вольным свеце.

Аб'ектам вывучэння гэтых спецыялістаў, як і Станкевіча, стаў савецкі друк. Якую асалоду яны атрымліваюць, калі натрапяць на матэрыялы, у якіх ёсць крытычныя заўвагі, пажаданні і прапановы. Як прывіла, з іх робяцца патрэбныя ім сьведчэнні, «вывады» і «аб'ягальнічкі», у якіх няцяжка заўважыць тое, пра што яны дарэмна трызняць.

Неяк у «Чырвонай змензе» было змешчана пісьмо чыгача Георгія Г., у якім ён расказваў пра сваіх таварышаў па рабоце, якія нячула паставіліся да яго, калі ён захварэў. І да якіх, вы думаеце, «ывадаў» ці «высноваў» дайшоў спадаў Рэчыцкі? «Ці не хавае ў сабе сама ўжо філасофія камунізма прычыны, якія вядуць да заняўбаня асобы, да ейнага абязлічвання?»

Нічога не скажаш, паслухмяных служак падабралі сабе шэфы «Свабоды». Адна вась толькі бяда — іх рэпутацыя. І якімі тут бяліламі іх ні маж, усё роўна выступае мазь.

Ды і аб'ект для сваіх практыкаванняў выбран яўна не той. Відаць, таму-сяму зноў даведзецца падумаць пра новыя ўказанні.

А. СТУК,
галоўны рэдактар радыёстанцыі «Савецкая Беларусь».

«ЗВЯЗДА».

Г А В О Р А Ц Ь ГОСЦІ МІНСКА

Мервін УОЛ,
пісьменнік, сакратар савета
па справах мастацтва,
Ірландыя

Тры выдатныя дні, якія я правёў у Мінску дзякуючы гасціннасці Беларускага таварыства дружбы, прайшлі, і з пачуццём глыбокага засмуджэння я развітаў з гэтым чуждоўным горадам, з яго гасціннымі жыхарамі.

Мне здаецца вельмі здзіўляючым той факт, што такі вялікі горад цалкам адноўлены пасля таго, як у час вайны ён быў разбураны дашчэнту. Для мяне гэта яскравае сведчанне стойкасці і мужнасці беларускага і іншых народаў Савецкага Саюза, якія прыамлі ўдзел у аднаўленні Мінска, той самай стойкасці і нежадання прызнаць сябе пераможанымі, што вялі партызан у лясы і рабілі іх цвёрдымі, як сталь, у сваім супраціўленні фашысцкім захопнікам.

Цяпер Мінск — вельмі прыгожы горад, і я быў здзіўлены яго падабенствам з Парыжам, што прыкметна літаральна ва ўсім: і ў шырокіх тратуарах, і ў перспектывах праспектаў і вуліц, акаймаваных зелянінай дрэў, праз лісце якіх ззяюць вулічныя ліхтары, і ў дакладных, прыгожых абрысах дамоў. Мне даводзілася бываць у многіх англійскіх і нямецкіх гарадах, якія пацярпелі ад бамбжак, і мне здаецца, што адноўлены яны ў вельмі выроўнівай манеры.

Сённяшні Мінск пабудаван усёго толькі за 20 з невялікім гадоў, але ён не выглядае маладым, дваццацігадовым горадам, і гэта стала магчыма, напэўна, таму, што пры яго аднаўленні не забывалі пра традыцыі.

Шырокія вуліцы і прасторныя плошчы Мінска гавораць мне аб тым, што гэты горад сучаснай думкі, упэўнена накіраваны ў будучыню!

Есіка КОНА,
супрацоўніца апарату ЦК
Сацыялістычнай партыі Японіі

Мінула ўжо каля паўгода з таго часу, як мы бабывалі ў святочным Мінску. Але нашы сэрцы да гэтага часу поўныя ўдзячнага пачуцця да ўсіх, з кім нам даводзілася сустракацца ў Мінску і ў Палацы піянераў і школьнікаў, і на чужоўным гадзінніковым заводзе, і ў санаторыі «Крыніцы», і ў Беларуска-таварыстве дружбы. З першых жа дзён пасля вяртання ў Японію мы пачалі праводзіць даклады і гутаркі, у якіх дзяліліся сваімі ўражаннямі аб прыгожым квітнеючым Мінску, расказвалі аб тым, з якой цеплынёй нас сустракалі ў вашым горадзе. Да гэтага часу ўспаміны пра гэты чужоўны час свежыя ў нашай памяці. Мы стварылі таварыства дружбы «Мінск», членамі якога з'яўляюцца грамадскія дзяячкі — прадстаўніцы Японскага кангрэса жанчын і члены Сацыялістычнай партыі Японіі.

Доктар Мадхаў ХАНАМШЭТ,
віцэ-прэзідэнт савета Інда-савецкага культурнага таварыства штата Майсор

Як мне выказаць свае ўражання, свае пачуцці і сваю думку пра Беларусь? Я толькі скажу: выдатная краіна, чужоўныя гарады, ласкавыя і прывабныя людзі. У мяне не хапае слоў, каб выказаць усю нашу падзяку і высокую ацэнку гасціннасці і дружалюбнасці, аказаных нам у час знаходжання ў Беларусі. Пасля паездкі я выступаў у шматлікіх газетах са сваімі ўражаннямі аб грандыёзных дасягненнях беларускага народа.

Асабліва мне хацелася расказаць аб гераізме, які праявілі беларусы ў партызанскай вайне дзеля вызвалення сваёй краіны, расказаць аб упартай працы і энтузіязме беларускага народа ў справе аднаўлення і развіцця сваёй рэспублікі.

Ніколі не забуду я выдатную сталіцу вашай рэспублікі — горад Мінск.

ВЫ ПЕРАБЛЫТАЛІ НУМАР...

ФЕЛЬЕТОН

У выхадны дзень я, як заўсёды, не спяшаюся ўставаць. Жонка даўно ўжо ўвіхаецца на кухні — гатуе сьнеданне.

Раптам рэзкі званок тэлефона ўрываецца ў цішыню кватэры. Жонка здымае трубку.

— Добрай раніцы, — ветліва басіць у трубку нейчы голас. — Містэр такі-та дома?

Містэр такі-та — гэта я, і я дама. Таму жонка адказвае:

— Дома...

— Можна мне пагаварыць з ім па адной важнай справе?..

Не ведаючы, аб чым ідзе па тэлефоне размова, я стараюся не расплюшчваць вачэй. Але жонка бязлітасна трасе мяне за плячо.

— Гэта цябе там нехта пытае... Гаворыць, па вельмі важнай справе...

— Да д'ябла іх усіх...—лаюся я. — Напэўна, нейкі рэкламшычык прапануе купіць нейкі тэм «антыблакін» па зніжанай цане...

Але я ўсё ж устаю. А мо' і на самай справе што-небудзь важнае.

— Хау ар ю ту дэй, містэр такі-та? — пытае бас на другім канцы проваду. — Я, містэр сякі-та, звяртаюся да вас ад імя Арганізацыі дапамогі пакалечаным дзецям. Мы просім вас дапамагчы гэтым няшчасным, пазбаўленым радасці жыцця...

Слухаючы голас па тэлефоне, я заплюшчваю вочы і, як у кашмарным сне, бачу няшчасных пакалечаных дзяцей у лубках, на кастылях і г. д. Жудасны малюнак. У Савецкім Саюзе, дзе «няма свабоды», «няшчасныя дзеці» загнаны ў

двары і ім не дазваляецца гуляць на вуліцах. А вось тут, у Амерыцы, у «краіне свабоды» (даруй, божа, мне, грэшнаму), дзе не існуе двароў, дзеці «свабоднага грамадства», выхоўваючыся на вуліцы, могуць гуляць на пратуарах, могуць гуляць у любыя дзіцячыя і не дзіцячыя гульні... А міма імчыцца незлічона колькасць аўтамабіляў. Раптам мячык выкаціўся на вуліцу, і ўжо імчыцца за ім неасцярожны хлопчык. Паспешлівы націск на тормаз. Шэргат шын, якія трукца аб асфальт. Крыкі. Сірэнны. Паліцыя. Карэта хуткай дапамогі... У незлічонаю армію пакалечаных дзяцей трапіў яшчэ адзін няшчасны.

— На гэты раз мы, аднак, не просім у вас ахвяраванняў, — сцвярджае тэлефонны голас. — Згадзіцеся толькі, каб вашу ранішнюю газету дастаўлялі вам на дом мы — гэта будзе вам каштаваць толькі паўдолара ў тыдзень, не лічачы нядзелі, але затое вы...

Я чалавек і я, зразумела, шкадую ўсіх няшчасных, асабліва калі гэта дзеці, але існуюць некаторыя з'явы, на якія абавіраюцца некаторыя прынцыпы... Есць рэчы, якія мяне абуряюць; напрыклад, я не згодны з тым, каб у самай багатай краіне, урад якой выкідвае мільёны для падпарадкавання сваёй волі ўрадаў некаторых замежных краін, дапамога пакалечаным дзецям залежала ад маёй падачкі. Зразумела, дзеці не павінны адказваць за памылкі старэйшых, за пачварнасць грамадскіх устояў, за злачынствы ўрада, але...

— Але затое вы гэтым вель-

мі дапаможаце нашаму таварыству аказаць дапамогу...— працягвае басіць тэлефон.

Мне ўжо не хочацца спаць, але я слухаю свайго субяседніка з усё яшчэ заплюшчанымі вачыма. І пакуль тэлефон намагаецца мяне ўгаварыць, я ўяўляю сабе далёкую азіяцкую краіну, дзе цяпер рвуцца гранаты, дзе з самалётаў ляцяць на шматпакутную зямлю тысячы тон розных бомбаў, дзе гарыць напалм, які скідаюць на паселішчы... Я бачу твары злачынцаў, я бачу фізіяномію самага вялікага з іх, калі, хітравата і прыплюшчыўшы вока, ён крывадушна разводзіць дэмагогію і гаворыць, трасучы кулаком: «Калі спатрэбіцца, то мы і яшчэ больш войск пашлём...» І яшчэ я бачу дзіцячыя тварыкі, заплаканыя, поўныя жаху... Я бачу іх забітымі, я бачу іх з крывавамі ранамаі і апёкамі, я бачу іх згараючымі ў напалме, я бачу іх пакалечанымі, на мыліцах...

О! Няхай даруюць мне ні ў чым не вінаватыя пакалечаныя дзеці Амерыкі... Я ведаю, што гэта не іх віна. Але ўсё ж я праз зубы гавару ў тэлефонную трубку:

— Ці ведаеце, містэр сякі-та, вы, здаецца, пераблыталі тэлефонны нумар. Пазваніце лепей у Вашынгтон, у Белы дом, і скажыце, каб там ахвяравалі вашаму дабрачыннаму таварыству. Скажыце ім, што на цэлы год дапамогі амерыканскім пакалечаным дзецям хопіць тых грошай, якія яны выдаткоўваюць у адзін дзень, ператварваючы ў калек в'етнамскіх дзяцей.

ЗША.

Адзін з куткоў сённяшняга Мінска.

Фота Г. ФРАЛОВА.

ГІМН ДРУЖБЕ

МІНЧАНАМ — ПАБРАЦІМАМ ГОРАДА НОТЫНГЕМА ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

У дружбы і ў паэзіі жывой
Жывая мова — сімвал мастацтва:
Гул акіяна — ў ракушцы марскоў,
А поцік рук — яскравы сімвал брацтва.
Таму, хто ў майскай песні жаўрука
Адчуе голае міру ў жытнім полі,
Прасцёртая праз рубяжы рука —
Знак пабрацімства, сімвал добрай волі.
Хай свет чаруе музыка яднання
Ірландскай флейты і славянскай ліры,
Няхай між намі вечнай звычкай стане
Вітацца ў Беларусі і ў Поркшыры;
«Мір вашым ачагам» — пры сустрэканні
А пры праводзінах — «Жывіце ў міры!»

ЗЯЛЁНЫЯ АЎТОГРАФЫ

На дрэве дружбы ў селекцыйным садзе Інстытута горнага садоўніцтва і кветкаводства ў Сочы з'явіліся новыя аўтографы. Іх пакінулі госці з ГДР, Чэхаславакіі, ДРВ. Яны зрабілі прышчэпкі на дрэве дружбы, якое стала цяпер унікальным.

Пачатак традыцыі быў пакладзены ў 1940 годзе, калі першую прышчэпку зрабіў вядомы палярны даследчык Ота Юльвіч Шмідт. З таго часу не пустое сцэжка да дрэва дружбы. Тут пабываў прэзідэнт Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам Хо Шы Мін, Польш Робсан, Ван Кліберн, блізкі сябра Рыхарда Зорге Занака Ісі, савецкія касманаўты Юрый Гагарын, Андрыйан Нікалаеў, Валянціна Нікалаева-Церашкова, Уладзімір Камароў, героі штурму рэйхстага Міхаіл Ягораў, Мелітон Кантарыя...

Галіны дрэва захоўваюць аўтографы прадстаўнікоў 133 краін свету. Усім ім былі ўручаны дыпламы аб прысваенні ганаровага звання «Садоўнік дружбы».

БРАТ «РУСКАГА МАМАНТА»

Ён заваяваў шырокую вядомасць у ЗША, дзе фермеры ахрысцілі яго «Рускім мамантам». Але ж ён — выхадзец з «Новага Свету»! «Ён» — гэта сонечная кветка, гагунак выключна рослага сланечніка.

Зараз у яго з'явіўся яшчэ больш дастойны суродзіч — «Гігант-549», выведзены навуковым супрацоўнікам Усесаюзнага Інстытута раслінаводства Фларыянай Венцлавовіч. Магутныя трох-чатырохметровыя сакавітыя сцяблы разам з шырокім лісцем і суквеццамі даюць да васьмісот цэнтнераў з гектара выдатнай зялёнай масы для сіласу. Гэта — звыш васьмі тысяч кармавых адзінак і больш тоны пратэіну.

Г у м а р

Справа адбываецца на пляжы.

— Паслухай, Адэта, я, вядома, не такі багаты, як мой дзядзька Шэвалье; не маю ні ўласнай вілы, ні плавальнага басейна; няма ў мяне ні аўтамабіля навейшай маркі, ні шафера ў ліўрэ, але затое я моцна кахаю цябе і гатоў для цябе зрабіць усё, што загадаеш.

— Калі так, — адказвае Адэта, — то назнаём са мной свайго дзядзьку Шэвалье.

Амерыканскі турыст глядзіць на кратэр Везувія, з якога шукае полымя.

— У вас у Амерыцы няма нічога падобнага, — з гордасцю гаворыць амерыканцу італьянскі гід.

— Вядома, не. Але наш ваданпад Ніагара згасіў бы ваш Везувій за дзве хвіліны.

— Чула, Эльжбета вышла замуж за рэнтгеналага?

— Гэта дзіўна! Ён, відаць, адзіны чалавек, які штосьці ў ёй знайшоў.

Да шэйха прыводзяць вязня, прыгаворанага да пакарання смерцю. Ён просіць літасці. Шэйх выслухаў просьбу вязня і гаворыць:

— Адзінае, што магу зрабіць, гэта даць табе выбраць від смерці.

— Дзякую, пане, дазволь мне памерці ад старасці.

Робат уваходзіць у банк і забірае вялікую суму грошай. Пры выхадзе з будынка сустракаецца з іншым роботам. Той скіраваў у яго бок рэвалвер і гаворыць:

— Грошы альбо батарэя!

— Сваруся з Томам кожны дзень.

— А мы спрачаемся радзей. Біл прыносіць зарплату раз у месяц...

— Мілан, чаму не быў учора ў школе?

— Сястра вышла замуж, пан прафесар.

— Глядзі, каб гэта больш не паўтарылася!

Кантралёр ашчаднай касы да кліента:

— Вы забыліся паставіць кронку!

— Сапраўды! Калі ласка, пастаўце сваёй рукой.

— Не магу. Усё павінна быць напісана адным почыркам.

— Прабачце, ці тут жыве інжынер? — звоніць нехта да кампазітара.

— На жаль, не, — адказвае кампазітар. — Інжынер жыве на дзве актывы вышэй...

Шыльда на рамонтнай майстэрні: «Праверка тармазоў — 5 долараў, пахаванне — 300 долараў. Падумаі!»

Пані Андэрсен знайшла ў кабінцеце мужа батарэю пустых бутэлек.

— Адкуль тут столькі бутэлек? — пытаецца ў мужа.

— Сам дзіўлюся! Ніколі не купляў ніводнай пустой бутэчкі!..

У Віцебску адбыўся традыцыйны мотакрос памяці Героя Савецкага Саюза Міна Паліпавіча ШМЫРОВА [бацькі Міна]. У ім удзельнічала 200 спартсменаў Віцебскай, Гомельскай, Мінскай Магілёўскай, Гродзенскай, Брэсцкай, Смаленскай і Наўгародскай абласцей, а таксама гарадоў Клайпеды, Вільнюса, Рыгі, Валміеры, Вялікіх Лук і Калугі. НА ЗДЫМКУ: адзін з мацнейшых мотакросчыкаў рэспублікі кандыдат у майстры спорту СССР Валерыі ТРАФІМЕНКА [Віцебск].

РЭДАКЦЫЯ І НАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-13-15

ТЭЛЕФОНЫ: